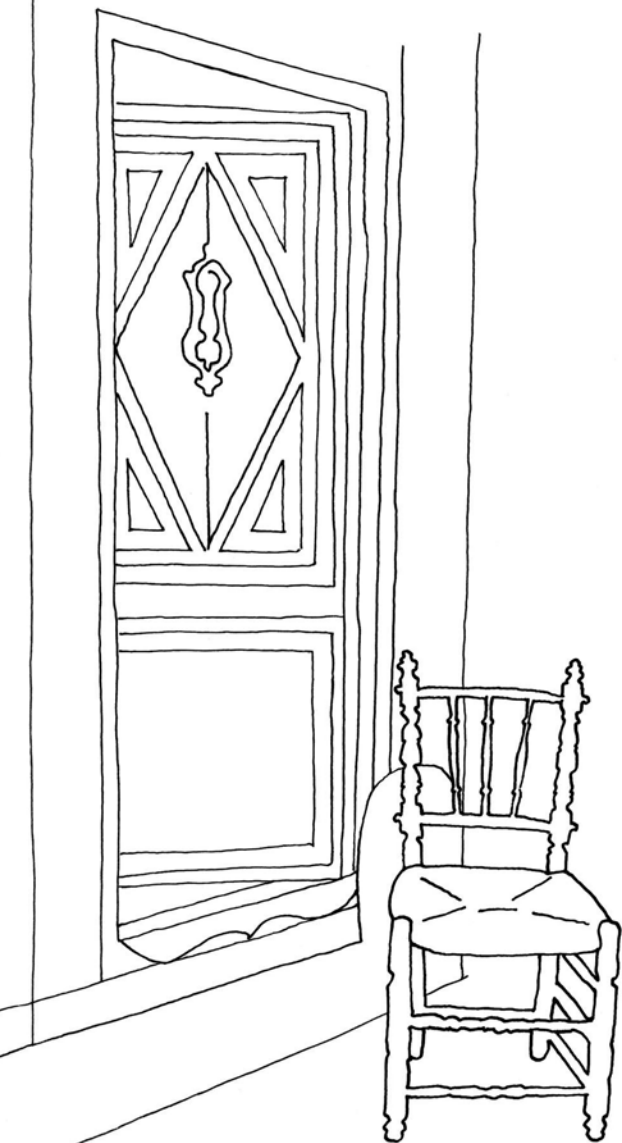

OBRA COMPLETA

Vicent d'Anna

Vicent Sebastià i Montañana

POESIA

III

Dècimes

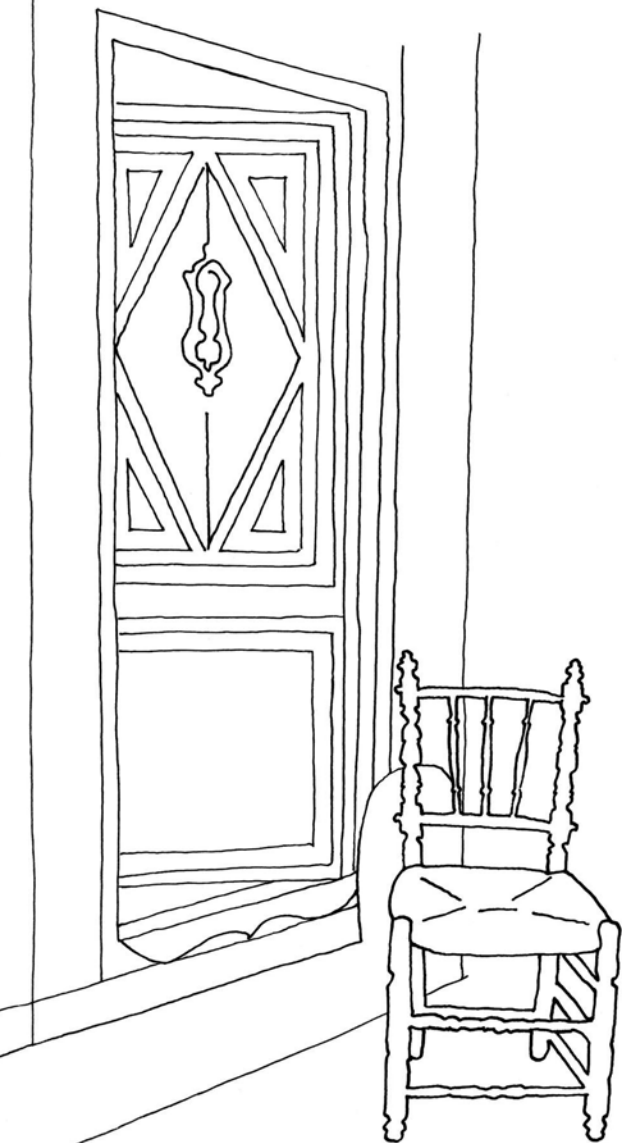
LA VIDA ÉS UN POEMA

OBRA COMPLETA

Vicent d'Anna

Vicent Sebastià i Montañana

POESIA

III

Dècimes

LA VIDA ÉS UN POEMA

© Text: Hereus de Vicent Sebastià i Montañana

© Pròleg: Josep Vicent Frechina

Disseny i maquetació de la col·lecció: Juan Salvador
Coordinació del projecte: Enric Esteve • Xavi Alcàcer
Assessorament lingüístic: Agustín Peiró

Primera edició: octubre 2003

ISBN: 84-96154-96-3

Depòsit Legal: V-4013-2003

PRÒLEG

Josep Vicent Frechina

Dediquem el tercer volum de l'Obra Completa de Vicent Sebastià a una selecció de les nombrosíssimes dècimes que deixà escrites perquè foren llançades, des de les carrosses dels clavaris, durant les cavalcades de les festes del poble i del barri d'Hostalets.

Aquestes decimetes de cavalcada, anomenades també botlletes i, en altres poblacions, al·leluies¹, tenen un origen ben antic —les troben documentades ja en els seguicis cívics i religiosos del barroc²—i conformen, juntament amb les que, encara avui, es dis-

---

¹ «[...] la palabra [aleluya] —cuyo origen está, como es sabido, en el hebreo hallelu-ya, “alabad con júbilo a Yaveh”— [...] [de la] asociación con la Pascua cristiana nace, a principios del siglo xviii, el uso como nombre femenino de las estampitas que, con la palabra aleluya escrita en ellas, eran arrojadas al pueblo en los oficios de Sábado Santo en el momento de entonar el celebrante el canto de aleluya [...]». *Las palabras en el tiempo: los diccionarios históricos*, Discurs de ingrés de Manuel Seco Reymundo en la Real Academia Española. Madrid, 23 de noviembre de 1980. Citat a Martín 2005.

² Per exemple, en la processó de les Festes de la Immaculada Concepció celebrades a València el 1662, des del carro triomfal del gremi dels matalafers “*se ivan arrojando algunas cedulaas impressas, donde se leían esta diversidad de coplas, con alusión a su misterio*” segons de Valda, Joan Baptista (1663): *Solenes fiestas que celebró Valencia a la Immaculada Concepcion de la Virgen Maria por el supremo decreto de N.S.S. Pontifice Alejandro VII. Ofrécelas al Rey Nuestro Señor. Escrívelas de orden de la misma Ciudad* —, Valencia, Gerónimo Vilagrasa.

paren des d'un morter o canterella a l'eixida de missa en algunes festes patronals³ i les que els llauradors de l'Horta repartien en la ciutat durant les festes de carnestoltes⁴, un important corpus de literatura popular que resta encara ara pràcticament inexplorat.

El nom de dècimes delata, justament, el seu origen barroc, no debades aquesta estrofa esdevingué ben bé hegemònica en la producció culta i popular de l'època. A hores d'ara, però, és un nom molt imprecís perquè aquestos poemetes que ens ocupen rarament s'adiuen amb l'estructura de l'estrofa, ni tan sols pel que fa al nombre de versos. Res a veure, doncs, amb aquelles dècimes tan ben lligades d'autors populars valencians com Manuel Civera o Vicent Clèrigues, origen d'una escola satírica les darreres escorrialles de la qual poden trobar-se, entre d'altres, en l'obra de Sebastià.

Les decimetes que publiquem són poemes breus construïts mitjançant l'agrupació d'estrofes de quatre versos —cinc en alguns casos—, generalment heptasíl·labs, amb rima arromançada, és a dir, asonant en els versos parells. Es tracta del sistema estròfic més difós en la cultura popular: amb ell es canten les albaides, els cants de batre o les cançons de bressol.

Vicent Sebastià les escrivia per encàrrec dels clavaris i, segons ens han contat els seus familiars, ho feia sempre a última hora: se n'anava a la nòria que tenia ben a prop de la mar i allí, en una vesprada, confegia totes les dècimes per a l'any. Aquest mètode

---

³ Segons Andrés Castellano (2001: 125-126), les opinions del qual, atesa la seua capacitat fabuladora, sempre convé posar en quarantena, ja durant el segle XVIII, quan una canterella es carregava amb caramels o al·leluies, s'anomenava *femellà* i es reservava per a les festes patrocinades per dones i dedicades, naturalment, a la Mare de Déu.

⁴ Amades, Joan, *Literatura carnestoltenca valenciana*, Castelló: Societat Castellonca de Cultura.

de treball propiciava una certa intranquil·litat en els clavaris que havien de portar les dècimes al censor perquè donara el seu vist-i-plau i, després, a la impremta, però li permetia al seu autor tractar temes acabats de succeir, d'absoluta actualitat: el poble esperava així les dècimes amb molta expectació i especulava sobre el seu possible contingut i a qui anirien adreçats els habituals esbatussons de l'enverinada ploma de Vicent.

No era ell l'únic autor de les dècimes. Durant el treball de recerca i selecció hem trobat molts altres autors, alguns dels quals no hem pogut identificar pel fet que les dècimes sempre es signaven amb inicials i, amb una certa freqüència, aquestes eren inventades. Així hem localitzat V.M., T., X., J.C., A.S., B.P., V. Rea...

Entre els coneguts hi ha José Bayarri que escriví algunes dècimes interessants com aquesta dedicada a l'estraperlo:

L'estraperlo, senyores,
 és un bitxo molt mal,
 que entra per la porta
 i se n'ix pel fument.
 Guerra a mort a l'especulador
 i gent d'esta patranya.
 Que solament en Espanya
 visca l'honorat treballador.

Un tema al qual ja havia al·ludit l'enigmàtic T.:

El marit de Maritere
 l'estraperlista,
 el compare al mussol,
 de nit mai se gita
 i corre que va al vol;
 trenta sacs de quereguilles,

i vint-i-ú de fesols,
se passa tota una nit
portant-se-los a casa al coll;
burla la vigilància
i se riu dels controls.
Maritere, com és tan gata
i al ganxo li te afició,
si alguna li protesta
li contesta en raó:
—Dos quinzetets per quilo,
filla, és lo que me guanye jo!

Manel Alonso recull la notícia que Joan B. Esteve Sanchis, *Tra-buix*, escrigué vàries dècimes per a la cavalcada del 1948, però aquestes no passaren la censura. El fragment d'una d'elles, conservat per tradició oral, dóna una mica de llum sobre les raons dels censors per rebutjar-les. Era sobre un xiquet que s'havia engolit un duro: "(...) xica no passes apuros | si vols que li traguen el duro | porta-lo a l'Ajuntament".⁵

Però el gran competidor de Vicent en les dècimes era, sense cap mena de dubte, J.M.P.: Josep Maria Polo i Echevarria (1890-1974), conegut popularment com el Tio Polet. D'ell se'n conserven també un bon grapat de botlletes però, per a la seua dissort, l'anomenada de Vicent Sebastià ha deixat una miqueta en segon pla la seua figura. Com a mostra de la seua obra en reproduïrem una dècima de la dècada dels anys cinquanta que al·ludeix a la pròpia cavalcada:

Polet, estic molt contenta
en los clavaris casats.

---

⁵ Alonso s.a.

Són del món privilegiats
 i, en postissa dentaüra,
 tiren a lo loco a braços
 dècimes, coixins i murta.
 I el confetti a sacs.
 Els tindrem que batejar,
 són d'intaxable conducta:
 la Penya del Bon Pensar.
 Però quan van de sopar,
 agafàt bé que ve curva.

La cavalcada, com ja esmentàvem en el volum I d'aquestes Obres Completes, era ben coneguda en tota la contornada per la disbauxa que s'hi assolia en alguns moments. Paco Ramon en les seues memòries en feia una descripció molt eloqüent:

“Hi havia venedors de confetti i serpentines, un material que portaven en grans cistelles i que el públic comprava per a llançar a les gropes dels cavalls i als que tripulaven la carrossa. Doncs bé, estos pobres senyors, en moltes ocasions, eren assaltats i desposseïts de la seua mercaderia. Al carrer de Sant Joan hi havia, en una façana que dóna a la travessia de la Font, dos grans ganxos de ferro en la paret, que servien per a col·locar la cartellera d'espectacles de la Casa Social. Doncs bé, jo he vist penjats allí, cada un en un ganxo, els dos personatges que portaven els estendards o banderoles. Eren dues persones molt conegudes i populars en aquell temps, el tio Aranya i el tio Abanderat. Cal dir que la cavalcada transcorria sense incidents fins el carrer de Sant Joan. A partir d'ací i sobre tot a les cantonaden de la travessia de la Font fins al carrer de Sant Antoni augmentava gradualment el vandalisme, que es desbocava descaradament en este últim carrer. Ací s'entaulava una gran batalla entre els espectadors i els que anaven en la carrossa, durant la qual es tirava de tot, tomates,

melons podrits, animals morts i fins i tot fem del Caminàs”.⁶

Es tractava d’una tradició que datava, si més no, d’abans de Guerra, ja que Vicent Sanchis Claramunt també la recorda en la seua narració de les festes del 1935:

“Com anècdota d’esta batalla, puc contar que llavors les carrosses les llogàvem a València al senyor Salt. Aquelles carrosses eren esplèndides i estaven completament recobertes de paper de molts i molt vius colors. Tots els anys li les tornaven tan pelades a causa d’aquella guerra campal, que quan vam anar a llogar-les i vam dir que érem de Puçol, no ens les va voler arrendar”.⁷

Sebastià critica aquest mena de vandalisme ritual en moltes de les seues decimetes i aprofita l’avinentsa per reclamar la construcció d’una escola en el poble.

De tota la producció de Sebastià —que s’estén al llarg de més de quaranta anys, entre 1930 i 1975, aproximadament— hem seleccionat 259 decimetes que agrupem en cinc grans blocs temàtics el títol dels quals, llevat del darrer, manllevem dels seus propis versos.

El primer bloc, titolat “El modernisme de hui”, agrupa totes les dècimes on Sebastià satiritza i, molt sovint condemna, totes les innovacions que du al poble la modernitat i la progressiva apertura de mentalitats que s’esdevé durant el darrer terç del segle xx: els canvis en la moda femenina, els cabells llargs, la música moderna, l’arribada de les discoteques —absolutament genial la dècima en què aconsella a les xiques que, per trobar marit, deixen d’anar a

---

⁶ Ramon 2002: 27-28.

⁷ Caveró 2003: 43.

tocar-li la campaneta a sant Antoni i acudesquen a la pista del Bonestar—, la com més va més difícil distinció entre estrangers i veïns, la manca de virilitat en els homes, la pèrdua de feminitat en les dones —un tema ben recurrent és la confusió dels sexes—, la desinhibició en el festeig, la construcció dels primers pisos, l'arribada de les motos i els cotxes, l'arribada de la televisió, l'afebliment dels vincles familiars, la irrupció dels primers immigrants parlant castellà i, fins i tot, els discos amb veus d'animals!

En un segon bloc, que anomenem “Què és lo que farem de la terra?”, s'inclouen les dècimes que glosen les dificultats per les quals passen els llauradors per dur la terra endavant: malvestats de l'oratge, excés de pagaments, pèrdua de valor de les collites, duresa del treball en el camp, incertesa davant el futur... Sebastià, llaurador de professió, mira l'Horta amb un esguard dur i trist, d'un pessimisme tan exacerbat que, en una de les botlletes imagina tots els llauradors tancats en un sanatori mental i, en una altra, conta el suïcidi d'un propietari per no poder fer front als pagaments.

El tercer bloc, “Atina't en festejar”, el dediquem als poemes que ironitzen sobre la dificultat de les relacions intersexuals, bé durant el festeig, bé durant la convivència de casats. La imaginació de Sebastià per enfrontar les parelles a problemes conjugals sembla no tenir límits i assoleix moments d'una gran comicitat.

“Què és lo que més t'agrà de la festa?”, el quart bloc, aplega les dècimes més intrascendents quant a contingut ja que es refereixen exclusivament al programa d'actes festius i als seus protagonistes, però ens proporcionen una considerable informació etnogràfica sobre les festes populars de la segona meitat del segle xx i la seua progressiva evolució cap a l'actual condició de senyes identitàries del poble.

Finalment, hem volgut titular el darrer bloc “Crònica d’un temps”, perquè les botlletes de Sebastià són, essencialment això: un testimoni d’una època, petits bocins de la microhistòria local que ens permeten reconèixer-nos en el passat i entendre una miqueta millor la nostra societat contemporània. Sebastià tenia versos per a tot: l’incendi en l’estanc, el rebentó d’una tuberia, la parcel·lació de la marjal, l’assolament de la Torre, la plantació d’arbres en el camí de la mar, la proliferació de gossos solts pel poble, l’estat d’abandonament de la plaça de la Victòria, els frustrats intents de construir una ermita en la mar, l’arribada de l’aigua potable, la construcció de l’autopista, la crisi econòmica de l’equip de futbol, la instal·lació de les naus de Cointra, les bondats de les assegurances funeràries, la commoció popular que suscità *El último cuplé*, etc., etc.

La seua capacitat d’inventiva, malgrat les inevitables reiteracions, és veritablement inesgotable. Tanta producció havia d’acabar definint un estil, i així va ser: és fàcil reconèixer els seus trets més característics, la seua habilitat per rimar, el seu poder de concreció per encabir les històries en un nombre limitat de versos, els seus recursos privatius —com ara inventar noms, cognoms i malnoms per facilitar la rima: Juano Maravilles amb pantorrilles (46)⁸, Àngeles Gil Prats amb bombo i plats (188), Brígida Ribelles amb paretles (106), Claudieta Granollers amb forasters (146), Lola Pansó amb rebentó (227), etc.

No podem acabar aquesta introducció sense subratllar de nou, com ja fèiem en l’estudi que obria el primer volum, que també aquí la

---

⁸ Els números entre parèntesi refereixen el número amb què hem encapçalat la dècima corresponent.

llengua emprada per Sebastià reflecteix fidelment la parla popular de l'Horta. I això té uns pocs desavantatges però incalculables virtuts. Entre els primers, òbviament, l'abundància de castellanismes en un temps on la llengua de cultura era el castellà i el valencià es trobava reclòs a l'àmbit familiar i veïnal. Ens hem permés de fer-ne una relació exhaustiva: abandono (87), abogat (34, 39), abuela (28), acomodo (156), acordeon (233), adelantos (42), adivinar (172), adorno (229), agraviar (30), ahí (48), albanyil (147), albornós (55), algodó (123, 194), alhaja (140), aliento (217), alívio (253), almacén (40, 121), amorio (159), amparo (30), ante (122), antes (8, 43, 79, etc.), anticipo (104), anxura (97), a pique (30), arreglar (21), assomar-se (22), assunt (21, 81, 93, etc.), aunque (9, 177, 207, etc.), avenida (48), bailarina (40), bando (128), barrio (237), berrenxín (143), bollo (223), bombero (235), cabalgata (176, 178), calvo (33), camarero (4), camilla (194), casi (93), casório (21, 217), cenicero (22), centro (181, 246), cigarro (7), cola (217), colmo (8, 36), concurrída (106), cuidar (64), cumplir (27), desacato (235), desarrollo (223), descubrir (206), despreciar (5, 138), después (80), ditxaratxo (142), ditxo (13), dosel (88), dudes (65), embargo (127), en vano (1), enxufar (32), espectàculs (55), fiel (202), fiera (195), fijar (38, 156), fin de semana (10), floripóndio (167), Francisco (176), frenos (27), friolera (50), garbo (197), gasto (193), gerànios (81, 168), grave (24), groser (26), hacienda (158), hasta (20, 77, 176, etc.), iglesia (6), incendi (7), jaleo (257), júlio (172), jutgat (147), largo (57), lio (8, 136, 210), listo (25), llamar l'atenció (13, 31), lutxat (204), manantial (212), manejo (56), mangante (154), manicòmio (87), Mariano (213), marjalero (84), mayo (188), menos (75, 84, 91, 94, etc.), més pronto acabar (113), Miguel (101), milagrosa (177), modo (4, 7, 13, 31, etc.), nada (210), ni hablar (140), nóvio (1, 7, 8, 17, etc.),

ni que ocho cuartos (110), ojito (14), olvidar (183), pago (127, 221), palique (30, 135), pantorrilles (46), pasillo (229), Pedro (116) pelillos (152), peluquera (56), pensamiento (66), pienso (220), pitxó (139, 153), plaço (245), pollo (20), pués (1, 6, 26, etc.), pulsera (140), puntillo (141), cuarto (223), ranxillo (234), rato (179, 209, 212, etc.), recibir (176), recibo (91), recuerdo (185), relatos (240), reparto (91), repentina (92), ressagos (137), restos (43), rissa (160), Roberto (84), roglillo (227), roperia (229), Roque (237), rotura (212), rumbo (87, 248), saco (51), sacristia (136), sencillo (208), sofoco (184), sueldo (96), susto (23), tabaco (136, 235), terreno (154), testic (215), tipo (18, 55), tobillo (28), tragín (203), tubo (212), tumba (97), vejés (97), veneno (92), ventatges (53), veraneo (41), viva (per visca, 177), xiquitos de casa bien (187), xirigota (103), xuleria (136).

Entre les virtuts, però, hi ha, d'una banda, un lèxic i una fraseologia riquíssims —en fem la relació al final d'aquest pròleg juntament als malnoms i topònims que apareixen esmentats a les dècimes—; i d'altra, hi disposem d'una fotografia fixa de la nostra forma de parlar, amb els trets més característics escrupulosament respectats per l'absència d'una normativa coercitiva que els amagava davall les servituds del registre estàndard. Així, hi tenim abundants exemples de fenòmens fonètics, alguns d'ells documentats des de ben antic, com:

- Caiguda de -d- intervocàlica: afrontà, anticuà, sarpà, miraes, tremolaores, compremeteores, bandaes, rajà, fanecae, trencaes, cobraor, contaor, ferraors, esquilaors, agrà, tostà, picaes, dentaüra, maüres, ferraüretes, llavaora, Moncà, maeixa...; però llaurador (74), obedint (14), mecedora (88)
- Caiguda de -r- intervocàlica: p'a (per a); encà (encara, 91, 211)
- Caiguda de -r- en contacte amb altres consonants: Abre (76) (80)

- (253), Dinés (25) (44) (75), pedre (179), pedràs (88), pedran (223), tesor (181), dimats (104).
- Metàtasis: Raere (157) (216)
  - Caiguda de –gu- intervocàlica: juen (juguen, 137)
  - Caiguda de –g- en el grup gua-: uañem (guanyem, 75)
  - Caiguda de –s- en la terminació –esa de paraules que designen qualitats abstractes: vellea (44) (210), riqueta (212)
  - Confusió a/e i viceversa: Asseciats (1) (54); anfilat (1); sarval (2); bromiste (135); vocaliste (43); futboliste (70); averià (12); anviar (66); esfaltar (219); llauger (30); jagant (226); anterro (44); ariçonà (235); Visantico (190); calendari (52); amportarà (122); antenen (249); ancisam (127)
  - Confusió o/u i viceversa: Montanya (177); juventut (10) (14); suspir (114); suspirar (214); cullita (87); pulverisaora (89); cullir (66); pual (232) (257); tomultos (194)
  - Confusió e/i i viceversa: Sinse (43) (76) (216) etc.; sigle (43); rinyó (90); sinyor (65) (94) (99); Cerila (232)
  - Fenòmens de diftongació: Aufega (209), nouets (137), Paisarell (1), ausegenat (18), aulor (88), auriran (39)
  - Addició de –t- epentètica: grèmits (77) (147)
  - Addició de –r- epentètica: conter (33)
  - Addició de –a- protètica: Arretirant-te (142), Amoderant-se (74), Alcomençant (93), arruixant (250).
  - Ús de ‘domés’ (31) (207) per ‘només’.
  - Ús de ‘quansevol’ (137) (155) per ‘qualsevol’
  - Ús de ‘llunt’ (10) (191) (215) per ‘lluny’
  - Palatització de n- inicial: Nyenya (76) (80) (120), Nyenyeter (26)
  - Velarització del gerundi: decaiguent (233); diguent (136); creguent (80); riguent-se (92); reapareguent (31)
  - Declinació en –a- dels verbs de la segona conjugació: deprengam (4), cregau (138), ham (82)

Per a la nostra edició hem volgut respectar totes les particularitats lingüístiques de l'original, modernitzant-ne l'ortografia, l'accentuació i la puntuació i separant les paraules que ho requerien amb apòstrofs i/o guionets. N'hem respectat, però, els trets lèxics,

morfològics i sintàctics sense subratllar amb cursiva els abundants barbarismes presents. Només hem fet servir aquest subratllat per remarcar les cites conscients en altra llengua distinta del valencià.

Tot seguit oferim la llista de mots que hem considerat que tenen interès des d'un punt de vista lexicògraf; marquem amb un asterisc els mots o les accepcions que no recull el *Diccionari Català-Valencià-Balear*.

LÈXIC

***Abrasillat** (7). Adjectiu segurament inventat per Sebastià i derivat de brasilada: conjunt de brases.

Abullir (6). Abolir.

Aconhortar (98). *DCVB*: Conformar-se, resignar-se a sofrir alguna cosa per tal de conseguir-ne o impedir-ne una altra.

Acorar (114). *DCVB*: Afligir molt fonament.

***Acovardar-se** (216). Desanimar-se.

Alcavó (223). *DCVB*: Cambreta que hi ha immediatament damunt l'olla o cavitat del forn de coure pa, i serveix per torrar-hi ametles, cacau, pasta, etc., i per posar-hi llenya a eixugar.

Agonia (254). *DCVB*: Moviments de nàusea.

***Allisiat** (183) (195). Lesionat. Es documenta ja al segle XVII.⁹

---

⁹ Vegeu Aierdi, Joaquim (1999): *Dietari. Notícies de València i son Regne, de 1661 a 1664 i de 1667 a 1679*, a cura de Vicent Josep Escartí, Barcelona, Barcino, 79.

Apegalís (179). *DCVB*: Que s'apega fàcilment.

***Arrear** (48) (223). Anar-se'n d'un lloc.

***Arromango** (170). Gest de prepotència o de presumpció.

Aspat (223). *DCVB*: Defallit, molt flac per falta d'aliment.

Assarar (48). *DCVB*: Pertorbar de por o de vergonya.

Assegador (29). *DCVB*: Camí obert per a servir al pas del bestiar o per traginar les collites.

Ausa[d]es (164). *DCVB*: Certament, en veritat.

***Aviva[d]et** (200). Ple.

***Badat** (76). Clavillat. Obert sense separar del tot en dues parts. (El *DCVB* no recull el seu ús com a adjectiu).

Bajoqueta (35) (78) (86). *DCVB*: Mongeta verda.

Baldufari (122). *DCVB*: El darrere del cos (Escrig-Ll. Dicc.)?: «Calla que eres baldufari; | jo res mire rigurós | si no és per mà del notari».

***Bancalet** (199). Part inferior o escaló, normalment de pedra i contraposat al dintell, en la porta o entrada d'una casa.

Birbar (256). Arrabassar les males herbes, normalment amb la mà.

Bledà (226). *DCVB*: Ufanós, que ostenta exuberància de bellesa o de salut.

***Bonyiguer** (77). Qui es dedica a replegar els excrements dels èquids per comercialitzar-los com a fems.

Borrego (58). *DCVB*: Cap de bestiar de llana, mascle, d'edat d'un any fins en dos. Documentat en valencià des del segle xv.

***Branca** (68). Fig. Pallissa. «Quanta falta té de branca!».

***Braser** (27). Variant formal d'esbarzer.

Bresquiller (80). *DCVB*: Arbre que fa les bresquilles.

Bugada (15). *DCVB*: Feinada molt grossa, conflicte o situació difícil de resoldre.

Bugia (230). *DCVB*: Espelma, candela d'estearina o cera blanca.

Cabecet (23) (49) (195). S'empra en l'expressió "estar hasta el cabecet". El *DCVB* dóna aquesta definició que podria explicar la locució: Coll de la camisa (ho diuen els pagesos d'Elx).

Cagarnera (149). Cadenera.

***Calaixó** (66). Caixó

***Camarratxes** (132). «Ara el veus anar a peu | i a birbar en camarratxes».

Canyota (119). *DCVB*: Planta de la família de les gramínies: *Sorghum halepense*.

***Cap volat** (68). Fig. Persona amb poc d'enteniment.

Carabassa (30). **1.** *DCVB*: Contestació negativa a una petició, especialment a una demanda de relacions amoroses. **2.** Persona molt curta d'enteniment.

***Carburero**. (105) Foguer o làmpara que utilitza carbur com a combustible.

***Carejar-se [els melons]** (33). Planxar-se; podrir-se la part del meló que rep el sol per excés de calor.

***Carrer** (77). Constructor de carros.

Catxo (187). *DCVB*: Ajupit, inclinat cap a terra, abaixat de la part

superior, esclafat.

***Claueta** (230). Interruptor de la llum.

Clavelló (112) (195). Clavells petits.

***Clementí** (12). Taronjar de la varietat clementina.

Clossa (24) (98). Crossa. *DCVB*: Bastó que té un extrem corbat o amb travesser.

***Coca cristina** (179) (186). *DCVB*: Coca de pasta fina i dura.

Combregar (90). *DCVB*: Viàtic, i la comitiva que el porta.

Corretger (77). *DCVB*: Qui té per ofici fer brides, cabeçons i altres guarniments a base de cuir i sola.

Dengue (90). Sebastià fa servir el terme com un malnom. El *DCVB* en recull tres accepcions plausibles: 1. Delicadesa afectada o menyspreu fingit. 2. Malaltia epidèmica que es manifesta principalment per constipament fort i febre alta. 3. Nom familiar del dimoni.

***Desinquet** (78). Intranquil.

***Despatxar** (76) (104) (216) (241). Fer fora d'un lloc, d'una feina, etc.

Despuis (225). *DCVB*: Després.

Ditxós (80). *DCVB*: Irònic, es diu d'una cosa molesta, massa insistent, massa preocupant o de què s'ha parlat massa.

Dula (231). *DCVB*: Ramat de bestiar gros—eguí, mular, boví, porquí—compost de caps pertanyents a diferents propietaris, que va a pasturar tot plegat a la muntanya o devesa comunal, sota la vigilància d'un home llogat que s'anomena *duler*. || A Puçol la Dula es trobava al final del carrer Barreres, lindant per l'esquerra

amb l'hort arquebisbal. Una quarteta popular glosava el seu enderrocament: “la dula del pobla | l’han assolat | però els cerdos | no s’han acabat” (Alonso s.a.).

***Duret** (188). Eufemisme per persona major, vell.

Empastrà[da] (48). *DCVB*: fig. Acció disbaratada o contrària al curs racional de les coses.

***Encanat** (129). Mancat d’aire i envarat per la força del plor o del riure.

Encanyar (82). *DCVB*: Posar canyes o bastons a les plantes enfiladisses perquè s’hi enfilen.

Enfilat (1). *DCVB*: Filat; entreteixit de cordes o fils per a caçar o pescar

Enjamai (186). *DCVB*: Jamai. Mai.

Ensajar (40). *DCVB*: Assajar, provar.

Entreverat (104). *DCVB*: Mesclat de diferents colors que no es confonen (val., eiv.); [...] la fruita no acabada de madurar, que té encara el color mig vermell i mig verd.

***Eriçonat** (235). [Sovint fig.] amb els cabells alçats per alguna impressió forta, com les punxes d’un eriçó. Impressionat, commoionat: «Estic tota ariçonà | de sentir tocar a foc».

Erro (44). *DCVB*: Error, equivocació.

***Escamó** (153). Reny. Censura o advertència severa adreçada a algú.

Escandalera (217). *DCVB*: Escàndol de crits i baralla.

Escarotat (50) (227). Avalotat.

Esgarrat (102). *DCVB*: Esparracat; vestit de parracs (val.).

Esparelló (207). *DCVB*: Peix roquer de cos aplanat, color platejat o dauradet, amb moltes espines damunt l'esquena.

Espolpir (249). Espoltrir? (*DCVB*: Estufar, fer tornar esponjosa i blana una cosa (Mall.); cast. *mullir*. «Espoltrir el cli, o la llana»: aclarir-lo estirant-lo i espolsant-lo per fer-lo més moll i llevar-ne la pols): «hi ha qui se la pinta a soles | per a espolpir matalaps».

Estacar-se (58) (208). *DCVB*: Encallar; ficar dins un lloc moll, d'on és difícil de sortir.

Faltar (229). *DCVB*: Morir-se.

Fandango (211). *DCVB*: Fig. Enrenou, desorde; moviment viu; sèrie de vicissituds o fets sorollosos o trasbalsadors.

Ferrador (77). *DCVB*: Obrer que ferra les bèsties.

Forana (170). *DCVB*: Part exterior o situada de fora d'una població. Sebastià sembla utilitzar el concepte com a sinònim de secà: «lo que vullc són fanecaes | no foranes, terra d'horta». A Massalfassar, però, hi ha una séquia, amb aquest nom documentat des del segle XIV.

Fossar (102). *DCVB*: Furgar; alçar o remoure la terra amb el morro (Val.).

***Fotimanya** (222). Nom popular de l'hemípter *Naucoris maculatus*, un insecte que viu a la marjal i que provoca unes picadures de dolor intens. El *DCVB* recull *cutimanya* i *cotimanya*, però no *fotimanya*, variant formal de les anteriors molt difosa per totes les comarques centrals valencianes com certifica el mateix cançoner popular: «Més m'estime ser pastor | i anar per eixes muntanyes | que no segador d'arròs | que em piquen les futimanyes».

Fumaguera (50). *DCVB*: Fumassa. Gran quantitat de fum.

***Galapató** (139). Diminutiu de calàpat (gripau)?

***Galotxa** (18). Corda que, en la modalitat del joc de pilota homònim, travessa el carrer d'un costat a l'altre perquè el feridor (jugador que fa la tretxa) la supere per dalt en el moment de servir.

Gambal (2). Potser es refereix a curt de gambals?

Gat cervical (2). *DCVB*: l'espècie *Felis lynx*, que és més gran que el gat fer, té el pelatge rogenc amb taques pardes, les orelles amb pinzell i la cua relativament curta, robusta i negra en la part posterior; habita els boscos espessos i no abunda gaire en el nostre país; cast. *lince*. Vulgarment s'anomena també gat cervical el gat fer (Calasseit, Ribera d'Ebre, Val., Alcoi).

Gènere (206). Castellanisme per gènere. *DCVB*: Mercaderia, material per despatxar comercialment o industrial.

Grill (109). *DCVB*: Brot que treuen els tubèrculs i bulbs, com patates, cebes, alls, etc.

***Jujol** (207). Potser mújol? (*DCVB*: Peix de l'espècie *Mugil cephalus*, semblant a la llissa, amb el cap pla i la boca petita)

***Llambrisiera** (140). Que produeix llambrísies, cucs de terra.

Llanterner (35). *DCVB*: Llauner; menestral que treballa en objectes de llauna

***Lliurejar** (11). Comerciar.

Llongo (81). Panet. El *DCVB* el documenta amb una cançó popular de l'Horta: «En la torre de Paterna | canta i diu un teuladí: | D'ençà que no es pasta llongo, | hi ha molta fam per ací».

Marves (207). Mabres. *DCVB*: Peix de l'espècie *Pagellus mormyrus*, de cos pla, semblant al sard, de color blanc argentat amb faixes negreses damunt l'esquena i de través.

Matxutxo (139) (206) (258). *DCVB*: Grandolàs. Fadrí granat. (Home major que s'ha quedat fadrí).

Mella (179). *DCVB*: Fig. Impressió, efecte produït per un avís, una desgràcia, un consell, etc.

***Mellat** (86). Persona a qui li manquen algunes dents.

***Meló blanc** (129). Varietat de meló.

***Meló canari** (129). Varietat de meló de color groc intens.

***Meló de pinyonet** (129). Varietat de meló.

***Meló roig** (129). Varietat de meló.

Meló tendral (129). *DCVB*: Varietat de meló finet, de pell fina, verd, molt bo.

***Mínfio** (167). Moll?: «igual té que parle mínfio | que escassege de raons».

Mollets (207). *DCVB*: Peix de diferents espècies del gènere *Mullus*, de 20 a 30 cm. de llarg, de color més o menys vermellós segons l'espècie, i de gust molt saborós; cast. *salmonete*.

***Monyo** (9) (16) (57) (141). Cabell (accepció no recollida al *DCVB*).

Moradura (29). *DCVB*. Morat, cop blau, equimosi

Mornell (81). *DCVB*: Atuell de pescar, semblant a una nansa, que serveix per a pescar anguiles i peixos petits.

***Mota** (85) (101). Malaltia d'alguns arbres fruiters propiciada per un fong.

***Motor** (212). Pou de rec que funciona amb energia elèctrica.

Nàvel (121) (140). Varietat de taronja que es caracteritza per una segona fruitació que li confereix el seu característic melic, d'aquí el

seu nom (nàvel és la paraula anglesa que designa el melic).

Onza (4). *DCVB*: Grafia antiga d'unça: Pes equivalent a la dotzena part d'una lliura. (1 arrova = 36 lliures, per tant, 1 onza = 30 grams, aproximadament)

Pagat (136) (255). *DCVB*: Content, satisfet.

Paisarell (1) (149). Forma valenciana de passerell.

Pallola (85). *DCVB*: Xarampió. Malaltia febril contagiosa que es manifesta amb símptomes catarrals seguits de l'aparició de taquetes vermelles.

***Pànfilo** (166). Castellanisme. Persona sense caràcter.

Panissar (27). *DCVB*: Campl plantat de panís.

Passera (149) (208). *DCVB*: Freqüència de pas; trànsit freqüent (Tortosa)

Passó de rama (218). Pallissa.

Pegar (79). *DCVB*: Anar, dirigir-se, encaminar-se cap a un lloc determinat.

Pera mantecosa (209). *DCVB*: Varietat que existia a Menorca.

***Perilla** (19). Bombeta elèctrica.

Picolà[da] (218). *DCVB*: Cop donat amb la picola (eina semblant a un martell, però que té el ferro acabat en tall horitzontal per un extrem i en tall vertical per l'altre).

Pigota (85). *DCVB*: Malaltia infecciosa caracteritzada per febre i per l'erupció de pústules a la pell i a les mucoses, que en esclatar-se i caure la crostera solen deixar petites cavitats inesborrables.

Pipar (69). *DCVB*: Menjar, engolir-se.

***Pista** (75). Autopista.

Penjollós (162). *DCVB*: Carregat de penjolls.

Plantó (112). *DCVB*: Rebrot amb arrels.

***Pomar** (93). Fer pom (Conjunt de fruits reunits en un brot; conjunt d'espigues que neixen d'una mateixa arrel, *DCVB*).

Preguntat (137) (247). Pregunta.

***Prendre** (234). Voler, desitjar: «Ja prenguéreu que com eixa | la tinguéreu en el cel».

Puesto (92) (213). *DCVB*: castellanisme introduït en el català des del segle XVI, però completament inoportú, substituïble pel mot català *lloc*.

Quimal (131). *DCVB*: Cadascuna de les branques més gruixudes que parteixen de la mateixa soca de l'arbre.

Rascar soques (37). Tallar amb l'aixada la brossa que es fa a les soques dels tarongers.

Recel (2)

***Recol** (179) (182). Interjecció.

Refilar (176). *DCVB*: Llençar una cosa lluny amb força (Escrig Ll., Martí G. Diccs.).

Regó (91). *DCVB*: Regada.

Relaix (94). *DCVB*: contalla insubstancial però portada amb intenció de divulgar-la, sobretot si perjudica algú.

Rematar (93). *DCVB*: Acabar, posar fi a una cosa.

***Repeló** (178). Rascada, ferida en la pell.

Roll (28). Denominació metonímica de séquia (*DCVB*: Obertura de la séquia gran, per on es dóna sortida a l'aigua). El *DCVB* no recull aquesta accepció tot i documentar-la en la mateixa entrada amb una cita de *l'Espill* de Jaume Roig: «La font tan ampla | qual Déu exampla | per rius, braçals, | conduyts, canals | e cequioles, | rolls e filloles», *Spill* 14780.

Rollar (230). *DCVB*: Fer rodar, imprimir un moviment circular. || A l'Horta s'utilitza, ben bé exclusivament, en la expressió “rollar la clau” o “pega la rollà[da]. Abans, però, era molt comuna l'expressió emprada per Sebastià “rollar clauetes [de la llum].

***Sacsuma** (80) (140). Satsuma. Varietat de mandarina.

Safor (19). *DCVB*: Conjunt de moltes coses en desorde.

Sarpejar (19). *DCVB*: Donar sarpades; agafar grosserament o violentament.

Serreig (78)(169). *DCVB*: Planta gramínia de l'espècie *Echinochloa crus-galli*.

***Soroll** (68). Fig. Problema.

***Tango** (82). Fig., problemes, enrenou.

Tararot (212). *DCVB*: Curt d'enteniment.

Tarròs (166). *DCVB*: fig. Persona rústica, mancada d'instrucció i d'educació.

Templat (150) (183). *DCVB*: Valent, animós; ple de delit.

Tita (211). Femella del tito, gall dindi.

Topetar (247). *DCVB*: Trobar pel camí qualcú o quelcom que ve en direcció contrària o que s'interposa.

Topetó (63). *DCVB*: Topada.

Tremoladora (207). *DCVB*: Peix selaci de la família dels torpedínids, del gènere *Torpedo*, i principalment el *Torpedo marmorata*, notable per les descàrregues elèctriques amb què es defensa o ataca (Barc., Tarr., Val., Mall., Men.); cast. *tremielga*. També s'anomena vaca tremolera (Costa de Llevant, Barc.), vaca tremolosa (Palafrugell) i vaca tremoladora o tremolina (Val.).

***Ventajar-se** (3). Aprofitar-se d'alguna cosa.

Verderol (149). *DCVB*: Ocell de la família de les fringíl·lides, espècie *Chloris Chloris*, que té el plomatge verd groguenc i canta molt bé.

Volander (144). *DCVB*: Que es mou per l'aire; que va d'un lloc a l'altre com emportat pel vent, sense fer aturada llarga enlloc.

Xerugar (113). *DCVB*: Llaurar amb la xeruga, arada de ferro, amb pala lateral, que serveix per al conreu de l'arròs i altres que requereixen enfondir molt.

Xismo (195). «Ple de xismos, amarg plora»

***Xupó** (163). Objecte amb una part de goma o d'un material similar, en forma de mugró, que se'ls dona als xiquets perquè el xuclen.

FRASEOLOGIA

***Acabar amb la cantà(da)** (210). Solucionar un assumpte.

***Agarrar un bon sofoco** (184). Disgustar-se o cansar-se molt.

A grapats (1) (140). En gran quantitat.

Alçar el vol (155). *DCVB*: fig., anar-se'n, fugir, desaparèixer una persona o cosa.

***Al remat** (6) (11) (233). El *DCVB* considera remat un castellanisme. L'expressió "al remat" equival a "a la fi" i no existeix en castellà.

***Anar a bandera desplega[da]** (72). Fer les coses de forma desimbolta i deshinbida.

***Anar a estall** (256). Fer les coses molt ràpidament, amb molta eficàcia.

***Anar al vol** (170). Anar amb molta precipitació.

***Anar solt com el paisarell** (1).

***Anar solt com les cabres** (153).

A ramats (151) (157). En gran quantitat [referit a persones].

Armar un Be[t]lem (168). Fer molt d'enrenou.

***Armar un bon taco** (29). Fer molt d'enrenou.

Barat a (203). A canvi de.

***Casa per altra** (146). En una de cada dues.

Caure de tòs (40). *DCVB*: Caure d'esquena pegant amb la part posterior del cap.

***De forment ni un gra** (137). *Sa*: de profit, no res. (Es diu d'una cosa desproveïda de contingut, o d'una acció que no ha donat rendiment, etc.).

Deixar ratlles fetes (187). *DCVB*: lluir-se, sobresortir, adquirir gran avantatge sobre els altres (val.). Sebastià utilitza aquesta expressió en sentit irònic insinuant que els clavaris no han acabat de pagar tots els deutes.

***De quin arbre farem llenya?** (76). Es diu per expressar la manca de recursos econòmics per a viure.

***Donar agonia [algú o alguna cosa]** (254). Estar-ne molt fart.
El bon panyo dins de la caixa se ven (13).

***El que aconsella no paga** (13). Aconsellar no comporta cap responsabilitat.

El que no es veu no es compra (13).

El que sembres colliràs (16). Expressió de causalitat.

En menos [menys] que canta un gall (256). Amb gran rapidesa, en molt poc de temps.

Estar com el gos i el gat (22). *DCVB*: Viure en discòrdia, sense harmonia.

***Estar en [amb] el dinar a la gola** (69). Estar molt preocupat.

***Estar en la seua edat** (144). Eufemisme. Ser vell.

***Estar fins a dalt de les orelles [d'algú o d'alguna cosa]** (20). Estar fart.

Estar fins el cabecet [d'algú o d'alguna cosa] (23) (49) (168). Estar fart.

***Estar més fart que un gos** (218). Estar molt fart.

***Estar net el calaix** (94). No haver-hi diners.

Estar sempre agarrats (210). Estar sempre discutint o barallant-se.

***Estirar-se les grenyes** (76). Estar molt excitat o enfadat (*DCVB*: barallar-se)

Dorm [o menja, o plora] que es descula (148) (228). Dorm [o menja, o plora] molt.

***Fer cara d'alba[d]et** (69). Estar molt pàlid (albat: xiquet mort abans de l'edat de la raó).

Fer el cap com un tabal [o un tambor] (58) (123). *DCVB*: Ma-rejar enraonant o cridant molt.

***Fer-li el llom verd [a algú]** (77). Colpejar-lo molt.

Fer mella (184). *DCVB*: Fer Impressió, efecte produït per un avís, una desgràcia, un consell.

Fer rogle (143). Cridar l'atenció.

***Fort com una roca** (226). Molt sà i ple de vigor.

***Fugir com el dimoni a la creu** (148).

***Fumar més que un carreter** (16). Fumar molt.

***Furiós com un bou** (35).

Gent jove, pa mollet (29). El *DCVB* documenta la locució a Alcoi. Fa referència al poc enteniment que es pressuposa dels adolescents.

***Huits i nous i (cartes que no lliguen)** (2). *DCVB*: raons fútils [...] L'origen d'aquesta frase és que en molts de jocs de cartes, les que duen els nombres vuit i nou no fan servei.

***La gana** (225, 249). En abundància: «Maria s'ha preparat | de quereguilles la gana»; «varen fer riure la gana».

***Liar la ma[d]eixa** (234). Complicar les coses.

Més lluent que un cetrill (57).

Més tieso que un cardet (57).

***Mira tu quina cantà[da]!** (27). Expressió de sorpresa o contrarietat.

***Mirar una cosa en bon espill** (178). Pensar-la bé, raonar-la correctament.

***Mut i a callar!** (152) Expressió per a imposar silenci.

***No poder-s'ho acabar** (211). Tindre molta felicitat.

***No tens tu mal + substantiu** (212). Expressió que es fa servir com a negació en una discussió: «Ai pare! lo que jo he vist | [...] ha naixcut un manantial | [...] No tens tu mal manantial, | això és rotura de un tubo | del motor del Serreral».

No veure el pèl [a algú] (70). *DCVB*: No veure a aquella persona en molt de temps.

***On hi ha que cerndre** (158). On hi han diners.

Plorar com la Malaena (75). En referència als plors de Maria Magdalena durant el calvari i la crucifixió de Crist. *DCVB*: Plorar abundantament.

Plorar igual que un crió (37). *DCVB*: Plorar abundantament.

Qui bé estiga que no es moga (243). *DCVB*: significa que quan un gaudeix de benestar en un lloc, no cal que vagi a viure a altra banda. (La definició que recull el *DCVB* és força imprecisa. La locució s'empra en sentit figurat i genèric i és una expressió evident de conservadorisme).

Quin cacau! (154) (162). Es diu davant d'un embolic o d'un avallot molt gran.

***Quedar-se per a vestir sants** (142). Quedar-se fadrí/na.

***Rodar l'esquena** (141). No fer cas d'algú o d'alguna cosa.

***Ser de mata morta** (149). Tenir poc caràcter, poca empenta.

Ser dona de sa casa (156). *DCVB*: ser una dona que atén a les ocupacions casolanes i surt poc de casa.

Ser faves compta[d]es (193). *DCVB*: Esser una cosa molt segura, no poder fallar, no tenir rèplica.

***Tall arreu** (146). Succesivament, sense interrupció.

Tapar boques (146). *DCVB*: Aturar la maledicència o el parlar d'algú.

Tindre mala veta (98) (153). *DCVB*: Estar de mal humor, no tenir ganes de dir res.

***Tindre una bona ensalà[da]** (210). Tindre un problema o una complicació molt gran.

***Tindre valor** (14). Ser capaç de fer alguna cosa. Es fa servir sovint com a interjecció.

***Tirar-ho a puesto** (155). Presentar una denúncia o una demanda davant de la justícia.

***Tirar-s'ho al coll** (141) (152). Inhibir-se, defugir d'intervenir en alguna cosa.

Tocar a foc (7). *DCVB*: sonar les campanes o altre instrument d'alarma per demanar auxili contra un incendi.

***Tirar els confits** (45). Batejar.

***Traca final** (136). Culminació.

***Xarrar més que un pregoner** (35). Parlar molt, amb insistència.

Xuplar-se els dits [d'una cosa] (254). *DCVB*: trobar-la molt bona, prendre gran gust de menjar-la o beure-la. Sebastià utilitza l'expressió de forma irònica.

MALNOMS

ANA, D' (233)

BALÀ (205)
BARBER, El (229)
BARQUERO, El (188)
BATANERO (197)
BERTINI, La (38)
BOIRA (204)
BONYIGUERO, El (77)
BRUNET, El (191)
CANANA (204)
CARRANC, El (118)
CARRANCA, La (68)
CATALÀ, El (30)
CEBES (190)
CEBOLLET, El (190)
CEGUET, El (218)
CENDRA (60)
CUERPO (204)
CUTXA (197)
DENGUE, El (90)
DOGO, El (197)
FEMATER, El (43)
FORNER, El (176)
GAFA, La (229)
GALAN, El de (191)
GALANA, El de la (249)
GALOTXA (18)
GALTETES (233)
GAYATA (190)
GORIRITO (203)
GRANERER (204)

GRAUERO, El (191)
IBÁÑEZ, El d' (37)
LLAMBRISIERA, La (140)
LLANTERNA, La (35)
LLOCA (197)
LLONGO, El (81)
LLUNET, El (190)4,992
MACIANET (86)
MADRILENYA, La (34)
MANSANO, El (190)
MANTECAERO, El (104) (235)
MARAVILLES (46)
MARJALERO, El (37)
MAULA, La (188)
MELLAT, El (81) (86)
MOLTÓ, La de (212)
MUNSEY (197)
MUSSOLA (173)
NARI, El de (205)
NYENYETER, El (65)
PAELLER, El (43)
PALLISSA (191)
PAMETA (99)
PANSÓ (227)
PARDALISTE, El (127)
PARRILLA, El (190)
PARRO, El (107)
PEDRÉS, La de (157)
PINYOL, De (191)
PUÇO, El del (191)

RATAT, El (122)
 RATETA (202)
 SANGONERA, El de (58)
 SARDINA (233)
 SARIER, El del (197)
 SÉPIA (64)
 SERMO, El (204)
 SERRANO, El (205)
 SERREIG (169)
 SIDRO, El de (190)
 SOQUERO, El (226)
 SOTO, El (190)
 TARANTA, La (146)
 TELLOL (127)
 TENCA, La (59)
 TERREROLS, Els (201)
 TOLLINA, La (40)
 TOMO (204)
 TORT, El (115)
 TORTA, La (149)
 TRUGELLA, La (63)
 VENTRERO, El (133)
 XINTO, El (197)
 XUFO (205)
 XURRET, El (197)

TOPONÍMIA

BARRANC Pasqual (87)

CABEÇOL, el (127) (177) (181)

CAMÍ de l'Assegador (219)

CAMÍ del Convent (212)

CAMINÀS, el (115)

CORRAL de l'Espartar (29) (72)

COSTERA, la (131)

DULA, la (231)

ESTANY, l' (248)

GOLA, la (240)

GRANJA, la (61)

HOSTALS, els (246)

MOLÍ de vent, el (246)

MOTOR del Serreral (212)

MOTOR de Santa Marta (91)

PENOSO, El (61)

PICAIO, El (159)

PLANS, els (103)

TERANA, la (127)

BIBLIOGRAFIA

ALBEROLA, Estanislau (1929): *Refraner Valencià. Colecció de refrans populars*. València: Arte y letras.

ALCAIDE i Balaguer, L. V., Ferrer i Puchol, V. (1996): "Sobre la toponímia de Puçol". *Societat d'Onomàstica, X Col.loqui, 29-30 de Març de 1985*, XXIII, Març 1996. pp. 15-23.

ALFONSO Bosch, Joaquín (1917): *El Venerable Pedro Muñoz y la Patrona de Puzol*, València: Impremta Doménech i Taroncher.

ALONSO, Manel (1989): “Vicent Sebastià, un producte netament de Puçol”, *Notícies de Puçol*, 30, setembre-octubre, p. 2.

ALONSO, Manel (1989): “Vicent Sebastià, un poeta per a un poble”, *Notícies de Puçol*, 30, setembre-octubre, p. 16.

ALONSO, Manel (1990): *La veu d'un poble*. Puçol: Falla els Hostalets.

ALONSO, Manel (s.a.): *La veu del poble*, mecanoscrit inèdit.

AMIGÓ Ferrer, Romualdo (s.a.): *Pedro Muñoz y el hallazgo de Nuestra Señora al Pie de la Cruz*, s.l.

CASTELLANO Martí, Andrés (2001): *Historias de la traca*, Paiporta, Denes.

CAVERO, Antonio (ed.), “Un antic testimoni de la nostra festa. El record del Sr. Vicente Sanchis Claramunt, cap dels festers de 1935”, *Festes populars i patronals*, Puçol, 2003, pp. 39-43.

ESCRIG, José (1851): *Diccionario Valenciano-Castellano*. (València): J. Ferrer de Orga.

FERRER (Soriano, Vicent) (1942): “Esquema: Puzol”, *Las Provincias*, 5 d'abril de 1942.

GARCIA, Antonio, (Jer.) (1723): *Oracion panegirica a la milagrosa imagen de Maria Señora nuestra del Pie de la Cruz | dixola en la iglesia parroquial de Puzol Fr. Antonio Garcia, monge de la religion de S. Geronimo; sacala à luz el Dr. Isidro Planas*. València: Antonio Bordazar.

LUIS i Rodríguez, Pere (2000): *El Puig de Santa Maria: el parlar d'un poble de l'Horta Nord*. El Puig: Fundació pública municipal per a la cultura i l'educació, Ajuntament del Puig.

MARTÍ Gadea, Joaquim (1891): *Diccionario General Valenciano-*

Castellano. València: José Canales Romá.

MARTÍN, Antonio (2005): “Historia de las lecturas infantiles ca. 1960. Las aleluyas. Primera lectura y primeras imágenes para niños (siglos XVIII-XIX)”, *CLIJ*, 179, febrer 2005.

MEDINA Ramon, Vicente i Garcés Ferrer Jorge (1990): *100 anys de bous a Puçol*, Puçol: Ajuntament de Puçol.

ORTI y Mayor, José Vicente (1747): *Vida de el venerable hermano Pedro Muñoz y Descubrimiento de la imagen de Nuestra Señora de el Pie de la Cruz*, València: Joseph Garcia.

PLANES i Valero, Isidre (1708): *Tradición histórica de la Santa Imagen de Nuestra Señora al Pie de la Cruz que se venera en el lugar de Puzol*, s.l.

POU, Jordi (1989): “Vicent Sebastià, la veu d’un poble”, *Notícies de Puçol*, 30, setembre-octubre, p. 2.

PROGRAMA (1940): *Programa de Fiestas que en honor a Ntra. Sra. al Pié de la Cruz se celebrarán en Puzol del 1 al 9 de Septiembre de 1940*. Puçol.

PROGRAMA (1943): *Programa de las fiestas que se celebrarán durante los días 4 al 9 de Septiembre 1943, en honor a Nuestra Señora al Pie de la Cruz, Patrona de esta villa*. Puçol.

RAMON Claramunt, Francisco(2002): *Cinquanta anys d’Història de Puçol (1933-1983)*. València: Brosquil edicions.

ROCA y Alcayde, Francisco (1955): “Las fiestas de Puzol desde antes de su fundación hasta nuestros días”, *Fiestas en Puzol en honor de la Santísima Virgen al Pie de la Cruz*.

SANCHIS i Forriols, Joan Lluís (2002): *Fraseologia popular inspirada en el món agrícola i religiós*. València: Brosquil Edicions.

SEBASTIÀ, Vicent (1959): *Mentires y veritats*. València: Artes Gráficas Zamit.

SEBASTIÀ, Vicent (2003): *Pel camí del desengany. Obra Completa I*. Edició a cura de Josep Vicent Frechina, València: Brosquil Edicions.

SEBASTIÀ, Vicent (2004): *P'a festes les de Puçol. Obra Completa II*. Edició a cura de Josep Vicent Frechina, València: Brosquil Edicions.

TRACHINER, Jaime (1950): *Apuntes y comentarios de las fiestas celebradas por el pueblo de Puzol durante los días 5 al 17 de septiembre de 1950 en honor de su patrona la Virgen al Pie de la Cruz, en el 25 aniversario de su proclamación canónica*, manuscrit inèdit.

1
EL MODERNISME DE HUI

1.

—Ai filla, vas massa curta!
D'això no estàs afrontà?
—Pués jo vaig com van hui totes,
vosté és que és una anticuà.
—Quan vestíem tan llarguetes
en trages tan antiquats
que te conste que teníem
els nóvios més que a grapats.
És en vano que aneu curtes
de carn estan associats
van solts com els paisarells
p'a poder-se fer-se en ells
prepareu bé els anfilats.

s. a.

2.

Les xiques que abans ballaven
les tractaven de gambals,
de huits i nous i algo més,
lo pitjor de tots els mals;
ballaven per les masies
fugint com els gats sarvals
i els guardes les perseguien
com als que cometen mals.
Moltes de les que han parlat
a ballar van en recel.
Diuen estant en la pista:
—Ai senyor! Si açò és el cel!

s. a.

3.

De la caseta a la platja
 antes duien albornós;
 además que era elegant,
 tapava lo vergonyós.
 Ara porten una prenda
 cosida en mala intenció,
 tapa els ossos de l'espatlla
 i ensenyen la temptació.
 Si per això moltes creuen
 que es van a ventajar,
 u de molt vore se cansa
 i acaba per no mirar.

1959

4.

En el modo de vestir
 anant per la carretera
 notaves si era la dona
 espanyola o estrangera.
 Això fa temps s'ha acabat,
 ben clar ho vaig vore ahír:
 totes són ara estrangeres
 si se guiem al vestir.
 Hi havia una en un bar,
 jo pensí si era francesa,
 i sent que diu: —Camarero,
 servixca'm una cervesa!
 Duia tres onzes de roba,

millor dit: de roba, res.
Només mos falta en Espanya
que depregam el francès.

1959

5.

Perico porta melena
i les celles depilaes,
mirant-lo la gent se riu
i no és que riuen debaes.
Això volen moltes xiques
de l'alta modernitat
i si els va un xic com Déu mana
és segur que és despreciat
i agarren a un melenero.
Aï mare meua què tango!
I agarrats de la mà
aquell que els veja dirà:
—Qui me compra este fandango?

s. a.

6.

Si don Salvador Giner
vera lo que està passant
la seua música abullida
i les guitarres van triuñfant.
En la música moderna

jo no sé a on arribaran
 la iglésia en una taverna
 al remat imitaran.
 Si els bons pastors no se planten
 vorem ací qui s'entén
 pués acabaran cantant-mos
 en la iglésia el "Ven y ven"¹⁰.

s.a.

7.

—Què és eixa plaga del coll?
 —Del cigarro una cremà,
 pués té costum el meu nóvio
 de portar-me abrasillà.
 —Ai! En la calor que fa,
 creu-me, assegurat d'incéndios,
 que t'has escapat de poc,
 no miren gens el perill
 en la por que dóna el foc,
 del modo que hui festegen
 al costat d'elles fumant,
 no sé com no hi han més incendios
 i a foc sempre estan tocant.

s.a.

---

¹⁰ Famós cuplé, obra d'Álvaro Retana i R. Gómez, interpretat per Raquel Meller que popularitzaria Sara Montiel en *El último cuplé*.

8.

Xavalet, si busques nóvia,
no mires si és pobra o rica,
antes del festeig, parlar,
no te vages a enganyar
i saber si és xic o xica.
Per voler seguir la moda
en el modo de vestir,
pués anem a armar un lio
que no s'anem a aclarir;
si de casar-te tens ganes
i no vols eixir enganyat,
lo primer que li demanes:
vore el carnet d'identitat.

ca. 1970

9.

—Ja festeges, Salomé?
— Encara no, Celestina,
u que me s'ha declarat
du el monyo llarg i ondulat
que diràs la Malvina¹¹.
Ni una hora al costat l'he dut,
jo no el trague, Celestina.
Casar-me jo en un pelut?
Primer me quede fadrina.
—Tens el gust molt delicat,

---

¹¹ Nom d'un barret de dona?

pués a mi u que en vinguera!
 T'ho dic en poques raons:
 l'agarraria aunque duguera
 trenes o tirabussons.

ca. 1970

10.

Molta juventut de hui
 fan lo que els dóna la gana.
 Matildeta i Adrian,
 ja fa temps que llunt se'n van
 a passar fin de semana.
 Ara diu sa mare d'ella:
 —Vorem lo que va a passar,
 Matildeta, te mareges,
 i és de tant viatjar.
 I no para de cantar
 son pare que és don Narciso
 aquell cuplet popular
 que es dia “*Boda y bautiso*”¹².

ca. 1970

---

¹² Títol d'un cuplet que féu molt popular la cantant aragonesa Elvira de Amaya. Recentment se n'ha publicat una reedició d'aquest cuplè en CD: *Siete cupletistas aragonesas*, LCD, 1998.

11.

Si les tisores no frenen
les modistes al tallar,
lo que és la part femenina,
jo no sé com va a acabar.
Cada dia més curtetes,
l'escot més rebaixat,
lo que toca la indecència
se lliureja a preu tirat.
Al trage li van llevant
com quan se pela una ceba,
i al remat se quedaran
com anaven Adan i Eva.

s. a.

12.

Amèlia i Rogélio en moto
anaren a Sant Esperit.
Com anaven d'excursió,
el regrés se féu de nit.
Anaven al cent per hora,
s'enganyaren de camí,
s'averià el manillar
i vingueren a parar
pués dins d'un hort clementí.
Això ho porta el modernisme:
els pares de tot conscients,
per això en la gent jove
passen tants grans accidents.

s. a.

13.

—Xica, Trini, quin revol!
 Quant estàs donant que dir!
 A tots llames l'atenció,
 això és modo de vestir?
 —El que aconsella no paga,
 no fas cas del teu consell,
 lo que no es veu no se compra,
 pués eixe ditxo ja és vell.
 —Tin en conte este atre ditxo
 que és tonto el que no l'entén,
 sempre s'ha dit que el bon panyo
 dins de la caixa se ven.¹³

s.a.

14.

Ai quin temps aquell, Pepeta,
 que ham passat i ham conegut,
 obedint a ser esclaves

---

¹³ Uns anys després n'escriví una variant ca1960:

—Véns a pendre el bany, Eugènia?
 —Hui no nade, no hi ha ambient.
 —Però, tu véns a banyar-te
 o a que te veja la gent?
 —Jo nade per a exhibir-me
 i el meu tipo vull lluir;
 lo que no es veu no es compra,
 ditxo que tots solem dir.
 —Si anem a fer cas dels ditzos,
 parlant poquet s'entendrem,
 pués no oblides que el bon panyo
 dins de la caixa se ven.

en la nostra juventut.
Pués ara, les meues filles,
ojito en alçar el crit!,
volen solta, com les cabres,
s'enduen la clau de nit;
i si les trate de loques
encara tenen valor
de dir-me en la cara dura
que *a lo loco se vive mejor!*¹⁴

ca. 1950

15.

En tot açò dels trasplantes
triüñfen els hòmens entesos;
fa molt poc han trasplantat
el cor d'un porc de dos mesos.
Serà un èxit o un fracàs?
Això s'està discutint.
Ara passa que el pacient
se passa el dia grunyint,
se rebolca igual que els porcs;
això no hi ha qui l'aguante;
mira tu quina bugà
mos ha portat el trasplante¹⁵.

1968

---

¹⁴ Títol d'una cançó molt popular en l'Espanya de post-guerra interpretada per Conchita Bautista.

¹⁵ En la dècada dels cinquanta s'iniciava l'era dels trasplantaments amb el primer trasplantament de renyó amb èxit (Richard Lawler, 1950). Més tard, el 1967, Christian Barnard aconseguí el primer trasplantament de cor.

16.

Li se presentà plorant
 la filla que té Tónico
 perquè els xics li han pres el pèl
 i cridant-la li diuen: Quico!
 —No plores, no faces cas,
 no dius que vols ser moderna?
 Lo que sembres colliràs;
 fumes més que un carreter,
 sols te falta dur bigot;
 pantaló, monyo curtet...;
 encà te diuen poquet:
 t’haurien de dir matxot!

1968

17.

La xica que antes ansiava
 un bon xic p’a el matrimoni,
 no tenia més que anar
 i demanar-ho a Sant Antoni.
 Com a la barca el llevant
 li gira prompte la vela,
 igual li ha passat al Sant,
 s’ha girat la clientela,
 pués ara la que vol nóvio
 ja no s’arrima a l’altar;
 només té que presentar-se
 en la pista del Bonestar¹⁶.

1968

---

¹⁶ Sala de ball oberta a Puçol durant els anys seixanta del segle XX. El seu eslògan durant un temps fou: “A Bonestar si te vols casar!”. Cf. “Història de la col·laboració” dins *Contemplant la nostra història... Festes Populars i Patronals*, Puçol: 2003, p. 56,

18.

El fill de Toni Galotxa
de gros que és, para quadrat.
Porta pantalons vaqueros
i du el monyo ausegenat.
De talla és de lo baixet,
té el cap gran, tipo torreta,
i mos porta un sombreroet
que li ve lo justetet
p'a tapar la coroneta.
I ara diuen que les xiques
el tenen sol·licitat.
Serà possible?, pregunte,
com està la humanitat!

ca. 1960

19.

El *Cuento de la Ratita*¹⁷
ahir estaven radiant.
Matilde i un gos que té,
l'estaven escoltant.
Quan, “¿*Qué me harás por la noche?*”,
la rata està preguntant,
ja de sobra saben tots
que el gos contesta lladrant,
i al sentir-se l'atre gos,
la ràdio està sarpejant.

---

¹⁷ “La rateta presumida”, conte tradicional.

Matilde, xilla que xilla,
gos i ràdio boltejant,
va trencar quatre perilles,
vaja safor de cristalls!
Tot això porten els discos
que graven els animals.

ca. 1960

20.

Passejava a sovintet
per la mar Rita la Bruixa
en un pantaló curtet
fent propaganda de cuixa;
i el personal està fart
de pollo, cuixa i costelles,
millor dit: estan de carn
hasta dalt de les orelles.
Tapat i vés ben decenta
I no imites als estrangers.
Tu saps que volen els xics:
pererals i tarongers.

ca. 1960

21.

Algum dia els casórios
costaven més d'arreglar
perquè l'assunt d'interessos

tiraven a nivellar;
com hui, en tal que u treballe,
li sobra p'a viure bé,
ja no s'oposen els pares,
en saber si té o no té.
Com si és de Jaén o Cadis,
si la voldrà poc o massa;
hui lo que volen els pares
és que els se les traguen de casa.

ca. 1960

22.

No és feliç Toni en el piso:
des de que s'ha trasladat
sempre estan ell i la dona
renyint com el gos i el gat.
—Amaga les ferramentes!
—A on les ha d'amagar?
—En un rinconet del wàter
o ahí en el quarto d'estar.
Ahí tens el cenicero,
vés alerta en embrutar,
no t'assomes al balcó
en roba de treballar.
Era Toni més feliç
de bous i vaques rodat
i al ficar-se en eixe piso
en vida l'han enterrat.

ca. 1960

23.

Joan va a vendre la ràdio,
 té massa raó el pobret,
 pués de música moderna
 està ja hasta el cabeset;
 anit estava impossible
 xillant anaven a coro
 i per si tot no ho teníem
 mos faltava Emílio el Moro;
 xillava fent el borrego,
 de belar tan fort i massa,
 del susto me se'n va el gat
 i ja no ha tornat a casa.

ca. 1960

24.

La filla de la trampista
 ni va al albercoc ni pera,
 diu sa mare: —Dins de poc
 un pervindre mos espera.
 I és que se dedica al twist
 eixe ball tan afamat,
 tant i tant s'endoblejava
 que algo grave li ha passat,
 i segons conten les plaques
 tant li han patit els tendons,
 que no pot sostindre's dreta;
 no té joc en els genolls,
 li han manat a fer-li closses

i el pare fet una fiera
a la dona diu del twist:
—Un gran pervindre t'espera!

ca. 1960

25.

Vore tants motos i cotxes
és senyal que hi ha progrés
no sé si és p'a bé o p'a mal
dispondre de molts dinés.
Si veuen que u va a pateta
li diuen burro atrasat,
per córrer tant, tots els listos,
se'n mataran la mitat.
Si s'estrella el que molt corre,
ja ha passat a més de deu,
haurem d'acabar per dir
que és més listo el que va a peu.

ca. 1960

26.

—*Oye Pili, dile a Filo*
si se viene a pasear,
porque ya estará impasiente
la Charito d'esperar.
Sentint açò el tio Quico
li va dir a sa muller:

—Estos noms no són d'Espanya!
Açò és d'allà l'estranger!
—Calla, no sigues groser,
això tot és modernisme
i fer riure pel carrer,
pués saps eixa de qui és filla?
De Bernardo el Nyenyeter.

ca. 1960

27.

—Mare, jo vullc una moto—
diu la Tere il·lusionà.
—A mi no em parles de motos,
mira tu quina cantà.
Més valguera que pensares
en cumplir els teus debers,
si els pares no tallem frenos
pareixerem estrangers.
Enrecorda't que la Filo
en el nóvio se'n va anar,
a pegar una volteta
p^a fer ganes de dinar;
i fugint d'un camió
la moto es va desviar,
botant séquies i brasers
feren cap a un panissar.

1956

28.

Anit me dia ma abuela
lo que tot ha progressat;
antes p'a vore un tobillo
era de casualitat;
en un dia de molt d'aire,
o bé botant algun roll,
havies d'anar alerta
p'a poder vore un genoll.
Pués ara, sense fer aire,
se veu tot de lo més clar;
d'ahí ve tot el motiu
que molts no es volen casar.

ca. 1960

29.

Una xica va fugida
pel corral de l'Espartar
i al vore-la en moraüres
que era això vaig preguntar:
—Pués gent jove, pa mollet,
millor dit: animalaes.
M'han tirat fora del poble
i m'han corregut a pedraes.
—Suponc que hi haurà motiu
per a armar tot eixe taco.
—Pués, mire, sap per lo que és?
Per dur la moda del “saco”.

ca. 1960

30.

—Que parat està el teu xic!
Les xiques no estan escasses...
—Pués, mira, en poquet de temps
li han donat tres carabasses.
Un xic tan treballaor,
tan humilde i tan honrat
que no agravia a ningú
perquè és de lo més callat.
Està vist que hui les xiques
al que és bo el tiren a pique
el volen en cara forta
cap llauger i bon palique.

ca. 1960

31.

Va reapareguent lo antic
en pobles i capital,
en el modo de vestir
en alta veu podem dir
que ha tornat el carnaval;
animals de tota classe
porten damunt dibuixats,
que a tots llamen l'atenció
pels colors tan destacats;
pués en el cap vindrà dia
que es ficaran un cabàs;
p'a ser tot un carnaval
domés falta l'antifaç.

ca. 1970

32.

Benito ha venut la tele
per la senzilla raó
que sempre que enxufa la llum
ja està rodant el baló;
per canviar de tocata
o, millor dit, de cançó
ja tenim lo que faltava
el tenis o natació.
—P'a deport jo la pilota
és el que no encontre mal,
això sí que és cosa bona,
les que fa la meua dona
per les festes de Nadal.

ca. 1970

33.

Tres calvos en l'Avenida
no tenien més faena
que burlar-se d'uns xavals
perquè portaven melena;
estos, ja donant-se conter
que se burlaven de veres,
diuen: —Miren-se a l'espill
i es voran les calaveres.
Este monyo a lo melena
les xiques hasta l'envegen,
els seus caps sols se pareixen
als melons quan se caregen.

ca. 1970

34.

—Eixa jove que ha passat,
 és Lola la Madrilenya?
 Pués diuen que p'a Nadal
 té que vindre la cigüenya.
 —Per l'amor de Déu, Ramona,
 això que dius és terrible,
 o s'ha aclamat a Santa Rita,
 abogà de lo impossible.
 Com ha d'anar la cigüenya,
Santa Bàrbara bendita!,
 si qui ha passat és Roberto
 fill de la tia Tonica?

ca. 1970

35.

Patrícia la Llanternera
 xarra més que un pregoner
 i diu que la seua filla
 ja ha acabat el batxiller.
 Diu que dependrà tres llengües,
 està acabant el francès,
 i en seguida va a dependre
 l'alemà i l'inglés.
 El marit, ja fart de llengües,
 perquè no té una pesseta,
 li ha dit furiós com un bou:
 —Llengües, en la teua prou;
 demà a collir bajoqueta.

ca. 1970

36.

Una xica en pantalons,
alabar-la molt no cal;
si és que monta en bicicleta
me pareix molt bé i moral;
que diguen que està elegant
d'ahí no done jo el vot,
pués la fa molt masculina,
millor dit: la fa matxot.
Ja fan tot lo que fa l'home,
és el colmo, hasta el fumar;
sols els falta una escopeta
i que vagen a casar.

ca. 1970

37.

Abelardo du melena,
però en llarga cabellera
ahir anà a rascar soques
i s'enganxà en una llimera;
entre les punxes i el monyo
allí s'armà un lio,
quan intentava estirar
plorava igual que un crió;
ara vol fer-se-lo en trenes,
ja voreu que guapo està,
també pensa fer-se un pirri
a modo d'una ensaïmà.

1970

38.

En los xics reina una moda:
 senyorets i llauraors
 porten uns trageys de bany
 en flors de vàrios colors;
 si duen el monyo llarg
 ja molt bé t'has de fixar
 si és el fill de Baldomero
 o és la filla de Pilar.
 Lo que estaven comentant
 Consuelito i la Bertini,
 pués jo crec que acabaran
 els hòmens portant biquini.

ca. 1960

39.

—Xe, Ximo, vas nit i dia
 treballant desesperat
 i el teu fill sempre en els llibres,
 què vols, que siga abogat?
 —Vullc que a on vaja se li note
 que no és un incult com jo,
 que sàpia llegir i escriure
 i que tinga educació.
 No se deu lutxar per atre,
 i el que fuig d'ahí s'enganya,
 els llibres són i seran
 les claus que mos auriran
 la grandea de nostra Espanya.

ca. 1970

40.

Bernardina la Tollina,
la dona de Teodoret,
pués vol que la filla siga
bailarina de balet.

Teodoret, que no és tonto,
aunque pareix inocent,
els ha dit a mare i filla:
—Res de ball, a l'almacén!

I, com balla de punteta,
ensajant caigué de tòs,
s'ha desviat la cadera
i se trencà el dit gros.

Té que estar un any penjà,
tota vendà i en sabates,
i son pare ha dit: —Al final
te voràs com les tomates.

ca. 1970

41.

—Com t'ha anat el veraneo?

—Molt avorrit, Caridad,
l'haver eixit de casa
quantas voltes m'ha penat.

Hi ha molta animació,
i totes les nits verbena,
però, ai!, quanta melena!

—Això mos causa a les xiques
la mar de desil·lusions,

lo mateix que els passa als xics
quan se llevem els vestits
i es posem els pantalons.

1967

42.

—Tens ara molta faena?—
pregunte a un sepulturer.
Em diu agarrant-se l'orella:
—Molta més que se'n pot fer.
Serien les set del matí,
ja tenia un enterrat,
ahir antes de mig dia
tres havien desfilat.
—Sobre haver tants adelantos,
com se'n moren tants, Pasqual?
—Què morir, ni què ocho cuartos?
Se maten, que no és igual.

1967

43.

Ara vol ser vocaliste
Constantino el paeller,
quan canta pareix el burro
que té Toni el femater.
Diu: —Si m'opere la veu,
la tindre més refinà,

—Si s'opera —diu el metge—
mut p'a sempre es quedarà.
La seua veu no és p'a oir-la
ningun públic respectable,
és p'a cantar ben a soles
en un rincó de l'estable.

1967

44.

—Que me contes de les filles?
—Ja me se varen casar;
la una viu en Segòvia
i l'atra en Gibraltar.
—Si, per desdita, caus mala
sí que estaràs ben cuidà.
—Mira, ja està fet l'erro,
vindran a l'hora l'anterro
si no estic enterrà ja;
tens filles p'a la vellea,
això me dien Inés.
I, saps què vols que te diga?
P'a la vellea dinés!

ca. 1960

45.

La filla de Baltasara
parlen d'ella i en raó,

sempre va agarrà del nòvio
 donant mala espectació.
 —Els que parlen és d'enveja
 —xillant sa mare mos dia—
 Si això són dos angelets
 que no tenen picardia.
 —Pués lo que passà als dos àngels
 de tot vàrem ser testics,
 d'allí tres mesos i dies
 varen tirar els confits.

ca. 1960

46.

Conforme canvia l'oratge
 les modes van canviant,
 s'acaba la bata curta,
 ara les van allargant.
 Pués jo no sóc partidari
 ni d'ara ni d'abans,
 curtes pareixen de circo
 i tan llargues, sacristans.
 Lo que estàvem comentant
 jo i Juano Maravilles:
 después d'ensenyar el cul
 se tapen les pantorrilles.

ca. 1960

47.

Ja tenim Grupo Escolar,
gran obra d'arquitectura.
Se lograrà refinar
això que se diu Cultura?
En les xiques hi ha una moda
que ara se diu a tot crit:
p'a cridar diuen: matxota!
i ací sí que hi ha bullit.
Per a què dur tanta moda?
Per a què tanta pintura?
Menos cuento, més finor,
que per a tindre valor,
per davant va la cultura.

ca. 1960

48.

El pare li diu al fill:
—Arrea, però en seguida,
i lloga cinc o sis hòmens
ahi dalt en l'Avenida.
Molt pronte el fill de regrés
li diu al pare, assarat:
—Mire, pare, jo els llogava
i ningú m'ha contestat.
—Això està clar, carabassa,
sí que has fet bona empastrà,
veus que tots són forasters?
Parla-los en castellà!

1956

49.

L'atre dia Margarita
 li va dir al seu senyor:
 —Llevant-li un poquet al cos
 comprarem un televisor.
 —Ja comprarem la caseta
 llevant-li al cos la mitat,
 i si anem llevant, llevant,
 mos vindrà una fluixetat;
 prou li pena haver-se'l fet,
 me dia el senyor Miralles.
 —Ja estic hasta el cabecet
 d'estrangers, reixes i ralles.

ca. 1963

50.

Han tirat des de la Lluna
 propaganda en paperets,
 diguent que vagen alerta
 de refilar més cuets.
 Diu que hi ha una fumaguera
 que estan tots escarotats
 i, total, la friolera:
 quatre-cents n'hi han cremats.
 La Lluna està foradà
 i saben en gran secret
 que si els cuets no s'acaben
 mataran a Micalet¹⁸.

1958

---

¹⁸ Micalet és un dels seus personatges més cèlebres: protagonitza un seguit de poesies satíriques que narren el seu viatge i la seua estància en la Lluna. Cf.: “No torne més a la Lluna”, “La dona de Micalet”, “Entorna-te'n a la Lluna”, “No me parles de cuets!”, OC I: 45-70.

51.

La moda cumbre a lo “saco”
l’ha estrenat la Salomé,
i li pregunta a son pare:
—Que li pareix? Estic bé?
—Ai, filla! Estàs p’a matar-te!
Més fatal ja no pot ser,
t’enganxaran com als gossos
si te veuen pel carrer.
Aixina vols trobar nóvios?
Que te se’n vaja eixe fum:
pareixes una cerdeta
quan està p’a donar llum.

1958

52.

El modernisme de hui
ja mos du gran confusió,
diuen a Dolores, Loli
i Nita és Encarnació.
Per a dir Consuelo, Xoni,
i papi per a dir pare,
també Cri, p’a dir Crisanta
i mami en ves de dir mare;
per a dir Asuncion, Sunsi;
p’a cridar Rosàrio, Sari.
Jo em trenque el cap i estos noms
no els veig en el calendari.

1958

53.

Un carro en rodes de goma
 tindre-lo s'ha fet precís,
 aunque el camí tinga batxes
 dalt d'ell se passa feliç.
 Reunix moltes ventatges
 i roïdo ne fa poc,
 això val una fortuna
 p'al transport de l'albercoc;
 de les Granges van en cola
 oferint no cosa poca,
 pués està especialitzat
 p'a transportar ous p'a lloca.

1960

54.

Ai, que cara està la vida!
 Tot lo món va pregonant;
 lo que no és precís p'a viure
 és lo que més va pujant;
 lo que ompli la paella
 i deixa el cos assecat
 és la ceba i queraïlla,
 i és lo que més va tirat.
 És que vivim a lo loco
 i ham de dir la veritat:
 hui lo més precís p'a viure
 és el vici i vanitat.

1960

55.

En l'estiu van a grapats
molts xavalets, casi en cola,
a vore nadar a les xiques
allí propet de la gola.
Diuen que certs espectàculs
són asquerositats
i ara se compon la platja
en saló de varietats.
Moltes naden p'a que els vegem
el seu tipo escultural,
ja no gasten ni albornós,
perquè han perdut la moral;
és lo mateix que les miren
igual xiquets que majors,
perquè aixina, a l'aire lliure,
és tolerat p'a menors.

ca. 1950

56.

—Ja no vas a la conserva?
—Ai! No puc de cap manera!
A penes me desdejune,
ve a casa la peluquera;
que retocar-me les ungles,
pintar-me, que depilar,
quan menos me done conte
ja me criden a dinar.
Vaig a acadèmia de ball

que encara estic poc discreta
i també estic deprenint
el deport de bicicleta.

—Pués, xiquilla, si te cases
tot això no deixa massa.

—Pués que se dedique ell
al manejo de la casa.

s.a.

57.

La juventut d'este poble
en progrés va adelantà:
ja tenim alguns pollitos
que parlen en castellà.
Se fan les ones a l'aigua,
se miren molt a l'espill,
porten el monyo a lo largo
i més lluent que un cetrill.
Se fan massatges de llima,
van més tiesos que un cardet,
donen ganes de que diguen:
—Mare... tape'm que tinc fred.

s.a.

58.

Tonet el de Sangonera
el seu cap és un tabal

i plora igual que un xiquet
quan contempla la marjal.
—No plores, Tonet, no plores,
jo antes també plorava
quan els bitxos me picaven
i també quan m'estacava.
Quan fea conte dels gastos,
per no voreu fea ralla,
l'arròs p'a uns i atres,
p'a mi quedava la palla.

ca. 1960

59.

De la filla de la Tenca
se parlà i se reparlà,
perquè el seu nóvio, en bon fi,
la va agarrar de la mà.
Ara Mari, Xaro i Petra,
ne contaria cent deu
que ja les porten els nóvios
com du la gossa Romeu.
D'a on volen les agarren,
igual del braç que del tò, i
en l'hom se les carreguen
lo mateix que un sac d'arròs.

ca. 1960

60.

—Hui se n'anem d'excursió—
 la filla a la mare li ha dit,
 —anem al xalet d'Octàvio,
 tornarem demà la nit.
 —Ai, filla, vés alerta,
 obri bé els ulls, tu me sents?,
 me fan por les carreteres
 que passen molts accidents.
 (No li aconsella a la filla
 lo que es diu un bon consell;
 no parlem de la moral,
 l'assunt és salvar la pell).

ca. 1960

61.

Li diu la Pili a sa mare,
 ja en el nóvio del bracet:
 —Anem a la carretera
 a pegar un passeget.
 —Aneu alerta amb els autos
 i no me vingau de nit;
 crec que ja tindràs en conte
 lo que ton pare t'ha dit.
 Entre el Penoso i la Granja,
 Pili tingué un accident,
 la mare plora que plora,
 diu son pare de repent:
 —Ja t'he dit moltes vegaes,
 quan a passejar se'n va,

aunque vaja en el seu nóvio,
dus-la sempre de la mà.

ca. 1950

62.

—I tu també vas a la pista?
—Vaig, però no he ballat.
—Pués no volies ser monja?
Quin canvi més extremat!
De que vages i no balles
crec que siga veritat;
pots comprendre: quin xaval
te va traure a eixa edat.
No pecaràs en les cames
perquè de ballar, ni hablar;
però peques en la boca
perquè vas a criticar.

ca. 1960

63.

La Trugella i el seu nóvio
en la moto varen pujar;
ella li diu a sos pares:
—Se n'anem a refrescar.
A les onze de la nit,
com tenien gran calor,
se'n van a Las Cuatro Hermanas;

allí el gelat és millor.
 Se va desviar la moto
 i fon gran el topetó,
 al caure en un taronger
 en l'hort de Manuel Usó.

ca. 1960

64.

La filla de Toni Sèpia
 l'edat no se li passa;
 encara no té quinze anys
 i el nóvio ja li entra en casa.
 Allà al Desert de les Palmes
 anaren aplacerats
 els dos juntets en el cotxe
 com si foren dos casats.
 A esta parella, qui els cuida?
 I me va dir Leonor:
 —De dia, la Mare de Déu
 i de nit, Nostre Sinyor.

ca. 1960

65.

Cantà un conjunt en la tele
 que han arribat a la meta.
 Tindran molts admiradors,
 però vergonya, poqueta.

A mi em pareixien xiques
de com anaven vestits,
me quedí primer en dudes
però està clar que eren xics.
Quan va vore com ballaren,
va exclamar, xillant, Xaro:
—Ai quanta falta vos fa
beure conyac Soberano!

ca. 1960

66.

—Ai, mare, lo que jo he vist
en la plaça de la Victòria.
—Allí hauràs vist roses fines,
quanta flor de temporà,
alfabegues, clavellons,
un què mirar allí hi ha,
també hauràs vist pensamientos
i una flor que es diu estrelles.
—I, assentats en els asientos,
ai mare, quantes parelles!

ca. 1960

67.

—Com està la joventut,
—comenten Inés i Rosa—
no te deixen tindre un clau,

quant de vici i quanta cosa!
 I tot s'ho gasten en cine,
 estic més farta que un gos,
 per si era poc en u,
 ara estem millor en dos.
 Totes les nits la corneta
 en el canvi de programa
 jo els he promés als meus fills
 que han de dur passó de rama.
 —Xica, estem acovardaes
 i ara vaig a dir-te, Inés:
 estan pegant picolaes
 i pronte ne tindrem tres.

ca. 1960

68.

La filla de la Carranca,
 ja saps lo que li ha passat?
 Quanta falta té de branca!
 Això sí que és cap volat,
 porta la cama enllisà
 té sa mare bon soroll,
 pues ballant el *bugui-bugui*
 s'ha trencat l'os del genoll.

ca. 1960

69.

Els hostes que té Neleta
que han vingut d'allà l'Encina
s'han pipat p'al desdejuni
tres tubets de sacarina.
Hui fan cara d'albaets
i estan tan desesperats
sempre estan tirant un bilis
igual que els cloroformats.
Neleta la pobra està
en el dinar a la gola
de vore que van en cola
en los pantalons en la mà.

ca. 1960

70.

—Trini, desus de estar pagà;
lo que te dic no és de xiste;
com tens nóvio futboliste,
eres molt privilegià.
—Jo no ho volguera, Lolín;
no festegem en recel,
pués hi han voltes que en huit dies
creu-me, no li veig el pèl.
Els dumenges té partit;
entre setmana a entrenar-se;
si algun rato ve de nit
pués no fa més que assentar-se,
s'adorm perquè està rendit.

L'atra nit, al despertar-lo,
ja li vaig fer bon sermó:
li vaig dir o t'espaviles
o te'n vas tu i el baló.

1950

71.

Li diu la filla a la mare
quan s'acaba d'arreglar:
—Afanye's, donem un duro
que el cine va a escomençar.
—Un duro p'anar al cine?
És que ara ho han pujat?
—Ara es trauen dos entraes
si vols dur xic al costat.
—Com han canviat les coses
d'ara a mig sigle passat!
Algun dia, les xavales,
si eixíem a passejar,
els xics els duiem raere
i els solíem despreciar.
Quantes penes els costava
p'a poder nóvia alcançar!
Com ara van a buscar-los,
ells se fan de respetar,
i com tenen lo que volen
no pensen en festejar!

1950

72.

Filo i el nóvio en la moto,
a bandera desplega,
van a on volen a soletes
i la mare d'ella pagà;
en casa diu que és enveja
perquè parla el veïnat.
Jo crec que, per molt que parlen,
no diuen ni la mitat.
El dumenge varen dir:
—Hui se n'anem a la mar.
I passaren tot el dia
en el corral de l'Espartar.

1959

73.

—Tona, quan vas a València?
—Si no és molt precís, ni hablar;
de compres aní el dissabte
prou farta vaig quedar.
Pués per no matar a u
que crussava en bicicleta,
autobús i passatgers
férem cap dins la cuneta.
Regressant, Déu meu!, que susto!,
una peça es va trencar,
se desvià i botant séquies
férem cap a un carxofar;
menos mal que de desgràcies

sols morí que un passatger.
—Puix dóna gràcies, Toneta,
més haguera pogut ser¹⁹.

ca. 1950

---

¹⁹ “Més haguera pogut ser”, *OC*, I, pp.143-149.

2

QUÈ ÉS LO QUE FEM DE LA TERRA?

74.

Donya Fernanda Lepanto,
que d'una gran renta viu,
s'encontrà amb una amiga,
i tota contenta diu:

—La vida va amoderant-se
i creo que no está mal;
las cebollas y tomates
todo se pondrá normal.

I un llaurador que ho sentia
va contestar indignat:

—Ara demanen rebaixa
p'a lo que està més tirat;
si volen més rebaixar-ho,
val més que es peguem un tir,
o abandonarem les terres
i es gitarem a dormir.

1959

75.

Que disgustat que està Ambrósio,
lo que fan no encontra bé,
del disgust pedrà la vista,
perquè li han dit que la pista
li agarra un hortet que té.

—I per això t'acalores?
—li ha dit a l'amic Donís—
pués tu són dos fanecaeas,
a mi me n'agarren sis;

per això no passes pena,
per dos costats guanyem més:
tindrem molt menos faena
i l'altra, molts més dinés.

ca. 1970

76.

Està en el llit sinse mal
el marit de Lola Prats,
des de que anà al melonar
i els va vore tots badats.
Diu ell en un malestar
i lo que diu és de veres:
—Faltava lo dels melons,
ja se perderen les peres,
no sé quin camí agarrar
—diu estirant-se la grenya—
En el banc m'han despatxat
sinse crèdit i empenyat,
de quin abre faré nyenya.

ca. 1970

77.

Entre mules i tractors
invasint l'horta estan,
i si s'acaben les haques,
vorem molts grèmits que fan.

Els corretgers i carreros,
lo mateix que els ferraors,
igualmente que els garroferos
i els que són esquilaors.
Hasta Toni el bonyiguero
dia en mal humor, el pobre,
que per omplir el cabàs
ha de córrer tot el poble.
—Això abarcarà per ample
—dia Roc—, ai redimoni!
Voràs com també s'acaba
la festa de Sant Antoni.

ca. 1960

78.

Me la veig vindre de l'horta
a Petra la de Devís,
tostà del sol i pleneta
de serreig apegalís.
S'alça a l'alba i ve de nit,
eixa és la seua cançó.
De picaes de mosquit
ne porta més d'un milló.
—D'a on véns, Petra? —li pregunte
i contesta desinqueta:
—D'a on vols que vinga, Matilde,
pués de collir bajoqueta.

ca. 1960

79.

Rosendo en la família
ha sembrat un malestar
per plantar sis fanecaes
de bajoca de trencar.
Antes de fer-se de dia
tratant de mala manera
ja els portava a tots davant
en els sacs i la panera.
Però ja farts de bajoca
i de maltratar-los tant
un dia se sublevaren
i se'l deixaren en blanc.
Els fills han pegat a Cadis,
mare i filles a la Xina.
Mira si la bajoqueta
ha portat mala ruïna.

ca. 1960

80.

Bresquillers vaig plantar
un gran camp, ai què soroll!
El vaig tindre que arrancar
perquè me s'ompligué de poll;
después plantí albercoquers
creguent que el preu era etern
i ara la dona s'empenya
que els arranque i faça nyenya,
per a calentar-se este hivern.

Ara que plante sacsuma,
tals m'estan aconsellant.
Déu no m'ha donat xiquets
però els ditxosos abrets
la vida me pase criant.

ca. 1970

81.

Com la marjal se parcel·la
hi ha la mar de confusions
se voran coses molt groses
en assunt de plantacions.
Hi ha qui vol plantar gerànios
entre albargines ingleses.
Pepe el Llongo, plataners
i Adolfo el Mellat, freses.
I si ve algun temporal
i mos pugen els nivells,
ja saben lo que mos toca
anar a parar mornells.

ca. 1970

82.

—Si en això de les tomates
mos obliguen a encanyar,
l'any que ve voràs tango,
la faena que es va a armar,

pués ja voràs corregudes
hi haurà qui es vorà en apuro,
has de vore a l'any que ve
cada canya valdre un duro.
—Si és aixina, ho tinc pensat:
per a més tranquil estar,
en conte de tomateres
ho plantarem tot canyar.

ca. 1950

83.

—És misteriós, Feliciano,
lo del teu camp del matar,
en la vida has collit res
i tens un gran tomatar.
—Pués jo opine, i està clar,
i pots creure, Salvador,
pués va vindre Tarazona
i m'ho treballà de tractor;
ara està la terra verge,
que és lo que la planta vol,
eixa terra antes estava
molts anys sinse vore el sol;
mira si fon treballà
que tragué els restos d'una [estàtua]²⁰

---

²⁰ Manca en l'original.

Puçol ha estat una població bastant pròdiga en l'aparició de restes arqueològiques fet que queda certificat fins i tot en la toponímia: al sud del nucli urbà hi havia la partida dels Antigons —i no Santigons, com acredità l'Ajuntament en la paperassa administrativa del

a metro i mig sepultà
i opina Don Pedro Naca
fa tres sigles s'enterrà.

ca. 1950

84.

Diu que ha trobat molt de menos
Tonet el de l'arraval,
l'anís, les rosquilletes
i la plantà de la marjal.
Bons jornals, el dia curt,
i que el segar no vol presa;
quan anaven a cobrar,
tapa, vermut o cervesa;
i Roberto el marjalero
li contesta: —Tens raó,
per lo que acabes de dir
se fa la parcel·lació.

ca. 1960

---

seu recent procés de reparcel·lació— un nom molt habitual en la nostra geografia per a designar partides de terra on han aparegut o s'hi conserven restes antigues. Ja el 1608 es registra la troballa de fragments escultòrics en un camp entre el Puig i Puçol, troballa que s'amplia el 1745, el 1765 i el 1777. El 1907, Fidel Fita donava compte de l'existència de tres inscripcions epigràfiques romanes, actualment en parador desconegut ("Tres lápidas romanas de Puzol", *Boletín de la Real Academia de la Historia*, tom LI, juliol 1907, p. 484). I el 1915 apareixia en el Trull dels Moros, a la partida de Gausa, el cap d'una estàtua de Bacus que posava els arqueòlegs sobre la pista d'una vil·la romana ubicada en aquell lloc (Luis Tramoyeres Blasco, "Antigüedades romanas de Puzol", *Archivo de Arte Valenciano*, 1917, III, pp. 72-82).

85.

Ernestina, amarga, plora
i la pobra té raó;
de treballar en la pera
té la cara en perdició.
Ha eixit plena de rojors
(ni és pallola ni és pigota);
els metges han opinat
que és un mal que se diu mota.
Molts ho agarraran a risa,
però és lo pitjor dels mals,
pués ara van a tratar-la
lo mateix que als perals.

ca. 1960

86.

Diu Macianet el Mellat:
—El meu cap és un tabal
pensant en lo que plantaré,
en parcel·lar la marjal.
No plantaré bajoqueta?
—Què no saps al preu que va?
Més rebaixat que el de tassa;
hi ha qui paga i no poquet
sols li la trauen de casa.
Mira si n'hauran menjat
les vaques de Ricardet,
que els ha donat diarrea
i han perdut hasta la llet.

ca. 1960

87.

Ja degut a l'abandono
que en les cullites hui n'hi ha,
u anava parlant a soles
en rumbo dret al secà.
Jo li preguntí on anava
i me diu que a la marjal:
a tot açò anava amunt
pel mig del Barranc Pasqual;
els llauraors, la mitat,
van desviats i en manies.
Se feren deu manicómios
s'omplien en quatre dies.

s.a.

88.

Si pots ficar-te en Cointra²¹,
t'aconsella qui te vol,
ni gastaràs ferramentes
ni te tostaràs del sol.
No pedràs jornals al ploure,
val més guanyar dos que tres
tindràs un bon suministre
i contaràs quan cau el mes.

---

²¹ Acrònim de la societat anònima Comercio, Industria y Transporte, creada el 1945, que va instal·lar una planta industrial a Puçol el 1953. El 1959 posà en el mercat el primer calentador d'aigua que funcionava amb gas butà. En l'actualitat, després de la fusió de les empreses Comercial Cointra S.A. i Puzol Industrial S.A., s'anomena Cointra Godesia S.A. i continua essent una de les indústries més importants de la població pel que fa a nombre de treballadors.

Ta casa serà un dosel
i de fem no farà aulor,
i assentat en mecedora,
te voràs la llavaora,
nevera i televisor.

ca. 1960

89.

Molt matí, parlant a soles,
vaig vore a Pepe Falcó,
duia pulvorisaora
i mig saquet de segó.
—No pot ser tirar avant
—dia tirant maldicions—
recórrer tres fanecaes
i cullir cinc calaixons.
Anit el calfà la dona,
si vols té raó Manuela,
la pobra se trastornà
quan a pagar l'anvià
deu mil plantons de Tudela.

ca. 1950

90.

Se queixava Quico el Dengue
perquè patix dels pulmons.
Benjamín nos diu que té

plens de pedres els rinyons.
—Tu te queixes de les pedres?
—li contesta Baltasar—
més d'un milló en tenia
damunt el meu tomatar;
tu encara pots operar-te
i victòria pots alcançar;
jo vaig intentar salvar-lo
i no alcançà el combregar.

s. a.

91.

Se queixava Francisquet
perquè molt rega de nòria,
i li contesta Nelet:
—Tu encà pots cantar victòria;
ni pagues ningun reparto,
ni molt menos regaor
ni te porten cap recibo
p'a pagar drets de motor.
Jo sé que regar de nòria
és avorrit i u es farta,
pués p'a queixar-se en raó
és prou pagar un regó
del motor de Santa Marta.

s. a.

92.

Li diu Quico a Baltasar,
diguent-ho el cor li s'alegra,
—He adquirit un veneno
per a la rosquilla negra.
Açò tot s'ho ha inventat
don Pedro Bleda Morús,
este és aquell que tancaren
sinse estar loco en Jesús²².
El veneno va mesclat
p'a ser la mort repentina
en aigua i oli del bo,
en sucre, ous i farina...
Contesta l'amic riguent-se,
al sentir eixos disloques:
—Això és p'a matar rosquilla,
o és la mida de fer coques?

ca. 1950

93.

Li vingueren a Neleta
unes amistats d'Artana,
i quan se'ls va vore entrar
casi li entrà una desgana.
Plorant com la Malaena
ella es posa a relatar;

---

²² Nom popular del Hospital Psiquiàtric Padre Jofre, manicomi provincial que la Diputació va instal·lar el 1866 en les antigues dependències del Convent de Jesús, molt a prop de Patraix.

alcomençant per lo blat
que a penes els va espigar;
per la sequia el raïm
tampoc els ha rematat;
les tomates mal del cuc;
i les cebes no han pomat.
Ja de sentir tantes penes
se fiquen tots a plorar
i diu Blai fart de l'assunt:
—Ací ham vingut a festes
o a la casa d'un difunt?

ca. 1950

94.

Va vindre don Valeriano
i l'horta va visitar,
i al vore tantes barraques,
ple d'il·lusió va exclamar:
—*Ai que ver cuántas cebollas,
qué riqueza y qué valor.
Eso para este pueblo
todo es orgullo y honor.*
—Ai sinyor don Valeriano
no vinga en eixe relaix:
quan veja moltes barraques
és que està net el calaix.
Menos orgullo y honor,
que això no mos trau d'apuros.
Sap vosté on està l'honor?
En que vagen a cinc duros!

ca. 1950

95.

Si tens les tomates maüres
i qui les compre no tens ja,
vés-te'n sinse pedre temps
i parla en el Català.
Servix a la Casa Gempel
situà en Molins de Rei
i ell, de tots els llauraors,
és l'amparo i remei,
pel bon servici que dóna
i pel bon comportament.
Dins de poc, en este poble,
van a fer-li un monument.

ca. 1960

96.

Maurício sempre mos dia
que eren tots els seus volers,
el casar-se en una xica
que tinguera tarongers;
ell creïa que al casar-se
seria un senyor burgués;
les il·lusions que tenia
totes li han eixit al revés,
aunque pareix cosa estranya
són passatges molt certers
el bon sueldo que al mes guanya
se'l mengen els tarongers.

ca. 1970

97.

Si les taronges no es valen,
peres i albercocs, poquet,
què és lo que fem de la terra?
què és lo que plantarem, Peret?
En la tumba llegirem,
en lletres de gran anxura:
*“Aquí descansan los restos
de la pobre agricultura”*.
No és més ric qui té més terra,
més bé, aquell que no té res.
Tu saps el que està millor?
El que cobra la vejés.

ca. 1970

98.

Benjamín té mala veta
i raó ne té sobrà;
plantà moltes quereguilles
i ha tengut quereguilà.
Faltava la pedregà,
de pèrdues té gran suma
entre melons i tomates,
i p'a postres la satsuma.
I, al vore's un cego en closses
mendingant en un cantó,
s'aconhortà i diu: —Senyor,
este està pitjor que jo.

ca. 1960

99.

El fill de Nelo Pameta
ja no vol ser llauraor,
s'ha empleat en fer guitarres
i ara viu com un sinyor.
De treballar en l'horta
està hasta la coroneta,
era això treballar molt
i no tindre una pesseta.
I li va dir a son pare,
parlant-li clar i en desplante,
el que vullga quereguilles
que vaja i se les plante.

1967

100.

Rogèlio, que no ha firmat
p'a fer la parcel·lació,
diu que està molt conformat
i a lo millor té raó.
Vés en tota la calor
a criar un melonar,
que si el cuquet dormidor,
que si abonos, que regar,
que si pedrega o si plou,
com l'any passat va passar.
Que se fan rics..., jo tranquil
tenint-ho tot senillar.

ca. 1960

101.

Maria sent comentar,
no s'ho creu, però és de veres,
pués pel poble van diguent:
molta mel cau de les peres.
Quan va el seu marit a casa
li pregunta: —Xe, Miguel,
és veritat lo que diuen?
De les peres xorra mel?
—No és d'asar ni de romero,
és un poc més espesseta,
primer mota i ara mel
no traurem ni una pesseta.

ca. 1960

102.

Hui els voreu collint tomates
i esgarrats traguent caixons.
Ni pregunten a com paguen
als que estan en comissions.
No pensen més que en fossar
res interessa el saber
ignorant els grans contractes
que hi han fets en l'estranger.
Mentres u cria tomates
en socs i tot esgarrat,
no falta qui va en sabates
fumant rúbio i ben mudat.
—Es fa d'or el llauraor—

diu el que viu d'un salari,
i no saben lo millor:
que és l'intermediari
el que se fa millonari
a costes del llauraor.

ca. 1960

103.

S'aproxima un mal pervindre
per als pobres jornalers;
vorem, i no tardarà,
com la marjal se vorà
en poder dels forasters.
Contemplarem la segà,
i açò no són xirigotes,
els forasters a segar
i els del poble hauran d'anar
als Plans a agarrar granotes.
I al vore un carreter,
això serà lo més gros,
demanar-li a un foraster
a vore si podrà ser
que li vengà un poc d'arròs.

ca. 1960

104.

Mos dia el Mantecaero
que ja té experimentat

que quan vénen les tomates
té que aumentar de gelat;
per això hui moltes dones
tenen pleit en el marit.
La una li diu: —Xiquillo,
cinc dies que no has collit;
cull-me dimats i divendres.
I ella va a les comissions
a cobrar en anticipo;
té aixina dos refrescons.
I per fi, els comissionistes,
al marit han despatxat,
i tot per creure a la dona
de collir entreverat.

ca. 1960

105.

—Tot carregat de caixons,
a on vas tu per la marjal?
—Vaig fugint de l'enemic
sense haver fet gens de mal.
Tinc tomates en contracte
i vullc fer l'estraperlà,
i ara m'han dit que en lo camp
tinc una guàrdia montà;
i vaig fugint com els locos
i a tot estic decidit,
aunque siga en carburero
les tinc que collir de nit.

1956

106.

—Quin orgull és tindre xiques
—dia Brígida Ribelles—,
ma casa està concurrída,
vénen nóvios a parelles.
—En ma casa —diu Mercedes—
fan sendes, però a bolics.
—Qui ha d'anar a ta casa
si tot lo que tens són xics?
—No està tot en tindre xiques
per a fer-se de pregar;
qui tindrà més compromisos,
les xiques o el tomatar?

1956

107.

En un riu de confusions
portava Ximet el Parro
marques de deu Comissions
dret a l'horta en el seu carro.
—Ximo, portes mal control...
—No me digues res, Lluís,
enguany el tindre tomates
creu-me que és un compromís.
Per voler-ho fer tot bé
i per no tindre contraris,
me costarà repartir
lo mateix que els ordinaris.

1956

108.

Comentaven dos fadrines
de lo que este any han guanyat,
pués la una s'engrandia
de tot lo que s'ha comprat.
—Pués m'he comprat un relonge
de lo que no hi ha en el poble,
tot un adreç i un collar
que per a on passe fas rogle.
—El rogle vindrà este hivern
—diu l'atra en gran arranc—
pués jo tot lo que he guanyat
ho tinc juntet en lo banc.
Enguany que no hi ha taronja
i no sabrem a on anar,
tindràs temps de contemplar-te
los pendientes y el collar.

1956

109.

Li diu Pepe a sa muller,
ja en la barraca arreglà:
—Enguany se farem la perla,
les cebes van de pujà.
Ella, farta de fracassos,
ho agarra en sério i no riu,
i quan li parla de cebes
sempre lo mateix li diu:
—Enrecorda't, l'any passat

ja tingueres els espills,
sempre dies que pujaven;
pujaven, però és els grills.

1958

110.

Se queixava Micalet
i me venia a contar
de que totes les collites
se li les van a menjar.
Jo este consell li donava
perquè sentir-ho no puc:
—Xe, vés i compra medecina
i pulverisa p'al cuc.
—Però, què cuc ni ocho cuartos,
deixa estar als animals.
Saps qui es mengen les collites?
Se les mengen els jornals!

1960

111.

Hi ha qui es queixa i censura
el per què han pujat el pa;
pués jo també me lamente
perquè han pujat la segà;
siguen de que a preu de tasa
tot lo món pa va menjant,

sols hi ha tasa p'al que sembra,
lo demás tot va pujant.
El que hui sembra forment
pel temps sols mira i calla,
el que es burla es menja el pa
i l'amo es queda en la palla.

1960

112.

Si no es troba amoníaco
no sé a on anem a parar,
mos cantaran els responsos
als que ham plantat carxofar;
uns temen que en planten massa
per si el preu no respondrà;
jo me crec que el pitjor mal
el tindrem en l'abonà;
si no es logra tal matèria
pedran la força els plantons,
en conte de collir carxofes
collirem tots clavellons.

1960

113.

Li diu la dona al marit,
en agre i amenaçant:
—Açò no pot ser, Juano,

els gastos van augmentant;
ja m'arrancares la nòria
per voler-ho fer millor,
i se ficàrem el gasto
d'aigua i de regaor.
Después desferes l'era
per a més pronto acabar,
te trillà la trillaora
i altre client a cobrar.
Tens l'haca dins la quadra,
que de no eixir té dolor,
ja ni llaures ni xerugues,
tot a base de tractor;
agarra, ven haca i terra.
Creu-me, serà lo millor;
t'acol.loques en Cointra
i viuràs com un senyor.

ca. 1950

114.

Pepe i Nela són vellets,
de nit no poden dormir,
pensen en motors i en força
i els acora un gran patir.
—Dos mesos sinse regar—
diu ella en gran suspir
—pués si no aumenta la força,
val més que es peguem un tir.

s.a.

115.

Com açò de les tomates
s'ha ficat en gran rigor,
vaig vore a un comissioniste
vigilant a un llauraor.
Jo li pregunte: —Què fas
ahí dins d'eixe dacsar?
—Esperant a Toni el Tort,
que per ací ha de passar,
pués té un contracte firmat;
vaig d'enganxar-lo en recel,
s'acabaran les tomates
primer que li voré el pèl.
—Vés-te'n i no pergues temps,
que hui no l'enganxaràs;
descarregant, fa dos hores,
estava en el Caminàs.

ca. 1950

116.

Té Pedro l'andana plena
de melons, d'això que val,
pensant traure molts dinés
aguardant-los p'a Nadal;
l'atra nit, estan gitat,
sent xorrar i se banyava
i tot inquiet i estranyat
a la dona preguntava:
—Xica, Carmela, que plou?
—Calla, calla, impertinent.

Què no sents eixe roïdo
que fa l'aire de ponent?
Era l'aigua dels melons,
que al vore'ls li entrà gran pena:
no els vol ningun compraor
perquè tenen la cangrena:
d'ells sols traurà llavor.

ca. 1950

117.

Té cinc xiques Marianeta
i estan desil·lusionaes,
i estic mirant que les cinc
se van a quedar penjaes.
—No tingues que passar pena,
ni t'apures, Leonor,
que les que es queden penjaes
solen tindre més valor;
les tomates de conserva
les veus en caixons tiraes,
sempre alcancen millor preu
les que se queden penjaes.

ca. 1950

118.

Enguany no me trauran mostra,
mos dia Ernesto el Carranc;

ni tiraré més de pala
ni m'estacaré en el fang;
quan digueren de firmar
me'n vaig anar en seguida;
eixa ditxosa marjal
m'ha llevat deu anys de vida;
lo que és la meua corbella
segant no faré atre mos;
estic ja fart d'arròs...
ni el vullc caldós ni en paella.

ca. 1970

119.

—Que matança fan les mules—
dia u tot convençut
—deixen un camp impecable
més que estiga molt perdut;
mata el gram i la canyota
per alta i granà que estiga;
el que opine lo contrari,
davant de mi que ara ho diga.
—De que fan molta matança,
jo d'això sóc partidari;
en el roïdo que fan,
elles s'encarregaran
de dur-mos al cementeri.

ca. 1970

120.

Comenta Pep que la vinya
de vella li s'ha secat,
i ara pensa lo que costa
de deixar-ho d'hort plantat.
Lo pitjor és que propet
està tot en una penya;
li diu a l'amic Tonet:
—De quin abre farem nyenya?
—Nyenya dius? Vine al meu hort,
està acabat de serrar
i com ha brotat pel bord
ara l'hauré d'empeltar.

ca. 1950

121.

Comenta i diu Leonor,
pensant en els anys passats,
les filles a la taronja
li'ls guanyaven a grapats.
—Què anem a fer este hivern
en els almacens tancats?
Tan bones que són les nàvels!
Don Pedro sol contestar:
—I què faren sinse postres
quan acabem de menjar?
—Vosté es veu que tenint postres
ja ho té tot solucionat.
Vosté sap lo que jo pense?:
Què tindrem p'al primer plat?

ca. 1950

122.

Té tomates en contracte
enguany Batiste el Ratat,
i la dona de Batiste
li diu al comissioniste:
—Ante tot, formalitat.
Al pujar tant les tomates
—diu ella, xafant-li el peu—
s'amportarà la collita
el que més alt duga el preu.
—Però, xica, i el contracte?
—Calla que eres baldufari;
jo res mire rigurós
si no és per mà de notari.

ca. 1950

123.

—Què me dius de l'algodó?
Vareu traure molt, Cristina?
—Ai, no me'l nombres, Pasqual;
el meu marit caigué mal
al tindre tan gran ruïna.
Tot el treball fon debaes,
sinse exagerar-li massa,
li dic que en sis fanecaes
no en colliren prou p'a casa.
El cap d'ell és un tambor,
va a les seues manietes,
ara va buscant llavor
p'a plantar gasa i vendetes.

ca. 1940

124.

Els ditxosos tarongers
duen a casa una guerra.
En tanta flor que tenien
i tota ha caigut a terra.
—Seguirà caiguent la flor
mentres el món vaja aixina,
els tarongers volen sucre
i no els donem ni sacarina.

ca. 1940

125.

Si a València vas de compres,
prepara bé la cartera;
necessites tres-cents duros
per a omplir la coixinera;
si al sentir els preus te quedes
un poquet paralisà,
molt fresquets encara diuen:
—Pués mire... va de pujà.
Ni que anàrem a la cova,
pués a on anirem a parar?
I si vols vendre les cebes,
p'a què vols més ensalà,
preguntes als compraors:
—Xe, que açò no pujarà?
I te contesten en guasa:
—Ven-les, que van de baixà.

ca. 1940

126.

—Hui vens a la mar, Tónico?
—Vaja un tema que has tocat!
No vullc que la mar me nombres,
estic en ella enfadat,
pués sols ella té la culpa
de que estiga tot tirat.
Tinc cebes al segon pis,
de melons ple dalt i baix,
tot ho tinc ple, tio Quico,
tot ple menos el calaix.
De nit ensomie barcos,
i que han vingut compraors,
i es creuen los *señoritos*
que estem tan bé els llauraors.

ca. 1940

127.

—Què és que vas parlant a soles
aunque vages pel carrer?
—Pués que el cap el tinc tarumbo
i veig que açò no pot ser.
Ara me'n vaig a Sagunto
més que al pas i correguent;
tinc tres cartelets d'embargo
i en pagos vaig al corrent.
Tinc un camp al Cabeçol
que ix a nom d'u d'Artana
i un atre en la Terana

que ix a nom de Tellol.
Tinc un xalet en Torrent
i tres cases en Magistre
i estic pagant-ho en el nom
de Roquet el Pardaliste.
I me dius si parle a soles?
Esta vida és un calvari;
p'a aclarir este ancisam
necessite un secretari.

1950

128.

—Com t'ho has passat, Roseta,
este estiu allà en la mar?
—No vullc ni que al cap me vinga,
mira si tinc que contar;
cada dia vés i vines
i no és eixa la cantà;
de tanta pols que he tragat
encà estic encatarrà.
—I jo que tinc una herba
vaig a arrancar-la i me dol,
mira si tindrà pols
que el meu rossí no la vol;
p'a no pedre's les collites,
se l'arruixen els veïns.
Xe, que gràcia me fa el bando,
nombrant pagos de camins!

1950

129.

Ximo se ria encanat
fent contes i comentaris,
perquè dels melons canaris
té un contracte ben firmat.
Però el dimoni li ha anat
i no li ha armat poca festa,
nada menos que l'avespa
el melonar li ha empeltat.
No té tendrals i de rojos,
de canaris, molt poquets;
però lo que més li abunda
són de blancs i pinyonet.
Com que no volen més que grocs
ara diu en gran clamor:
les picaes de l'avespa
sí que deixen bon dolor.

1950

130.

Vaig anar al Manicomio
i me quedí transtornat,
en ma vida he vist més locos
i casi tots rexín entrats.
Sempre estan parlant a soles:
uns parlen de pimentons,
altres que si de tomates,
de cebes i de melons.
Jo p'a mi dic: —Estos són

tots inventos, els pobrets!,
els que en açò de la Lluna
preparen tots els cuets.
I al preguntar-ho me diuen:
—Res de talents o inventors,
tots són de prop de València,
majoria llauraors.

1959

131.

Ai, mare, vinc assustat
d'ahí dalt de la Costera,
he vist un home penjat
a un quimal de garrofera.
Allí diu en un paper:
*“He sido muy desgrasiado,
no culpar mi muerte a nadie,
yo loco me he suicidado.
Mis deudas me avergonzaban,
yo he sido de los primeros,
cuántos me van a seguir...
la culpa: los naranjeros.
Cuando colgarme pensé
el decirles más ya basta,
sólo mirando quedé
el Motor de Santa Marta”.*

ca. 1960

132.

Toni té molta marjal
i en anys passats se féu gros,
i fet un senyor anava
en cotxe a vore l'arròs.
Les coses han canviat
i ja no estrena tants trages.
Ara el veus anar a peu
i a birbar en camarratxes.
Porta pedaços molt grans
en les camises de seda,
i en cola les sangoneres
li van xuplant com a fieres
la poca sang que li queda.

ca. 1960

133.

El tio Quico el Ventrero,
que més ric ja no pot ser,
com els jornals van pujant
li diu al seu jornal·ler:
—E·stic mirant que no tarda
i a pas de jagant ve el dia,
que els amos als jornal·lers
haurem de parlar d'usia.
Pués vindrà una catacumbe
que acaba mal este ball:
els jornals tots pac amunt
i les collites avall.

—Pués mire, si no pot viure,
ja no cal que més parlem.
Jo sap que vol que li diga?
Que quan vullga canviem.

ca. 1960

134.

Hui ne veus molts pel secà
traguent rectes i nivells,
i com veuen tanta pedra
ja pensen què serà d'ells.
Molts s'assenten en les motes
el cap catxo i molt confús,
ja saben que si ho mamprenen
el final serà en Jesús.
Hi ha que vore la faena
que en el secà hi ha que fer,
n'hi ha p'a tots els del poble
i també p'als forasters.
Faena n'hi haurà p'a tots,
p'a pobres i propietaris,
i els que més treballaran
són banqueros i notaris.

ca. 1958

3
ATINA'T EN FESTEJAR

135.

Hui vorem a Enrique Hernández
tan arrogant i garbós;
com ven el peix tan fresquet
s'ha fet de lo més famós.
Les xiques van a bandaes
a buscar-li el bon pagell;
—Res de peix —mos ha dit un una—
a qui busquem és a ell.
Són pare, que és molt bromiste,
els ha dit en gran palique:
—Si voleu comprar bona rajà
vos farà bona pesà
en quan vinga el meu Enrique.

s. a.

136.

Hi ha xaval que, en xuleria,
diguent-ho pagat se posa:
—Jo si que me casaria
però si menjaren brossa.
—Que no xillen molt, Rosita,
que jo sóc dos anys casà
i ací està la que ho critica,
que si en taula es posa pa
perquè vaig de pica en pica.
Quan se lloga tenim lio,
perquè això és molt natural,
p'a tabaco o lo que siga

me se queda mig jornal;
 i el dia que no se lloga
 això és la traca final:
 vés a fregar casa en casa
 p'a mantindre a un carcamal.
 Tan contentes que anem totes
 quan anem cara a l'altar!
 I quan pense en la sacristia
 del paper que vaig firmar!

s.a.

137.

La filla de Pasquala,
 a festejar s'ha ficat;
 la mare fa molt pocs dies
 li fea este preguntat:
 —Eixe nóvio que tu tens,
 dis-me, *de qué se las da?*
 Sempre el veig vestit de gala,
 però de forment ni un gra.
 —Pués al futbol se dedica,
 no crega que és quansevol;
 lo que és ara està esperant-se
 que el fitxen ací en Puçol.
 —En Puçol estan p'a fitxes,
 si juen serà nouets;
 p'a poder pagar ressagos
 tindran que vendre els tragets.

1958

138.

—Mare, li he parlat a Filo,
cregau que m'ha despreciat.
Jo tan ric i ella tan pobra,
no sé què s'haurà pensat.
—Ai, fill, hui és que tenim terra,
i ha medit ne tenim poc;
tenint salut són més riques
les que van l'albercoc.

1957

139.

Dos matxutxos revellits
estan en la Facultat,
els han tratat de la mosca
i ha donat gran resultat.
Ja se senten dos pitxons,
ja pensen en casaments.
P'a poder matrimoniari
els falten dos trataments.
Els han eixit taques negres
i opina el Doctor Lladró
que també estan atacats
del poll i galapató.
Quants n'hi han revellits
del mateix mal atacats,
que tratant-los més a temps
ja podien ser casats.

ca. 1960

140.

Rufina la Llambrisiera
 molt gasta en vestir de nou
 me va carregà d'alhajes
 i en terra d'ella no plou;
 les veïnes, quan la veuen,
 en pulseres i collar,
 se diuen unes a atres:
 —Però de nóvios, ni hablar.
 Si tot l'or que se fiquen,
 aunque valga una gran suma,
 hui els xavals lo que més busquen
 són nàvels, peres i sacsuma.

s.a.

141.

La dona de Quico Cendra
 tot al coll s'ho ha tirat
 porta el monyo a quatre cares
 i trenta quilos ha augmentat.
 Com ell li roda l'esquena
 i veu que no està content
 ara o ha pres a puntillo
 i s'ha fet la permanent.
 —P'a tornar en mi —diu Quico—
 el goig i les alegries
 hauràs d'amainar de pes
 i dutxar-te tots els dies.

ca. 1960

142.

—Xica, Trini, ni t'arregles
ni penses en passejar;
t'encontre molt aburrida,
sinse il·lusió en festejar.
Lo que no es veu, no es compra;
ara no és igual que abans,
i si vas arretirant-te,
quedaràs p'a vestir sants.
—Eixos assunts, per a mi,
són cuentos i ditxaratxos;
crec que val més vestir sants
que no despullar borratxos.

ca. 1950

143.

—Ai, mare, un xic de Tudela,
m'ha demanat relacions,
físicament, molt m'agrà,
promet ser de condicions.
—I, justament de Tudela,
el teu marit té que ser?
—Sé que a mal li pegaria
i tot perquè és foraster.

—Si vols nóvio de Tudela
per a on passes faràs rogle,
perquè tots te miraran
lo mateix que al bou del poble;

i si en això te proposes,
jo agarraré un berrenxín,
massa saps que de Tudela
portaren al Polvorín.²³

1956

144.

Donya Patrícia Lepanto,
que ja està en la seua edat,
per a on passa va fent riure
per lo que s'ha modernisat.
Les filles, hui de matí,
ja li han donat un consell:
—Mire que està això bonico,
dur el monyo a lo pinzell.²⁴
—Quan vosatros se caseu
portareu pinzell i trenes;
açò ja no és vanitat,
tot açò ho fan fer les penes;
vostre pare és el que mana,
lo que ell vullga s'ha de fer:
passaré per tot i més
sols no vaja volander.

ca. 1950

---

²³ Vegeu “La història de Polvorín” dins Vicent SEBASTIÀ, *P'a festes les de Puçol*, Obra Completa, II, ed. a cura de Josep Vicent FRECHINA, València: Brosquil, 2004, pp. 168-174. Polvorín era un bou que portaren de Tudela aquell mateix any 1956 per a embolar-lo durant les festes i va resultar ben manso. Cf.: Vicente MEDINA i Jorge GARCÉS, *100 anys de bous a Puçol*, Puçol: Ajuntament, 1990, pp. 68-69.

²⁴ “Monyo a lo pinzell”:

145.

Els melons d'ací Puçol
tenen tant de paladar,
que al tastar-los, des de llunt
tots vénen a carregar;
igualmente passa en les xiques,
donen tant bon rendiment
que vénen en busca d'elles
més allà de Carcaixent;
està vist que nostra terra
cria coses molt boniques,
si dolços són els melons,
molt més dolces són les xiques.

ca. 1970

146.

—Festeges en u de fora?
Molt alerta tens que anar
t'ho dic, que com no coneixes,
a voltes pots fracassar.
—Si anàrem a passar llista
dels fracassos, valga'm Déu!,
per puestos, casa per atra,
i per atres, tall arreu.
Preguntau a la Taranta
i a Claudieta Granollers
estan junts per tapar boques,
eixos no són forasters.

ca. 1970

147.

En este mes de setembre
 se'n casen una vintena.
 Això volen tots els grèmits:
 pintors, p'a tots hi ha faena;
 d'ahí menja el que fa mobles,
 menja albanyil i jugat,
 jo me crec que el que més menja
 és aquell que va invitat.
 —D'a on ve este moviment?
 —Dels que toquen p'a ballar.
 —D'a on naixen tants casaments?
 —De la pista Bonestar.

ca. 1970

148.

La quereguilla es propaga
 i el preu és tan rebaixat
 que Amèlia ha augmentat vint quilos,
 mireu si n'haurà menjat!
 El marit li ha pres mania,
 i tan grossa se la veu
 que fa temps que va fugint-li
 com el dimoni a la creu.
 Ella plora que es descula,
 ell, d'arrimar-se, ni hablar.
 Ella diu: —Les quereguilles
 m'han dut a mi un malestar.

ca. 1970

149.

Hi han molts xics sense il·lusió,
dia Barbera la Torta,
pués els tinc acomparats
als melons de mata morta.
Uns se'n van en l'escopeta
als vint i vint-i-un any,
atre agarra la canyeta
i s'adorm allí en l'estany.
Atre prepara les gàbies,
eixa és tota la il·lusió d'ell,
espera ja la passera
enganxar el paisarell.
Les xiques, desesperaes,
i ells se'n van tots desviats
pensant en les cagarneres,
en verderols i enfilats.

ca. 1970

150.

Mare, duc una notícia,
del seu agrado ha de ser,
des de hui que ja sóc nóvia:
festege en un foraster.
—Entera't si té defectes.
—És un xaval molt templat,
l'únic, però, que li note
que mira un poc de costat.
—Mal me dóna en què pensar,

la notícia me malogra;
 si a tu te mira de costat
 vorem com mira a la sogra.

1960

151.

Xavals que penseu casar-se
 jo mire que esteu parats,
 tingau present que del Puig
 vénen els xics a ramats,
 i com són d'eixe poblet
 lo milloret que se cull
 moltes xiques d'este poble
 quan els veuen, tanquen l'ull.
 —És que són molt bullangueros—
 dia una en gran arranc,
 —sols casar-me amb un putxero
 ja no tinc por ni al barranc.

ca. 1960

152.

—Mira, filla, s'ha acabat,
 ja no te tolere res;
 en un any, catorze nóvios:
 passa d'u cada mes.
 Ja t'he dit massa vegaes,
 i farta de pelear,

mentre la llum vaja en fases
no em tingues que festejar.
No veus que està el poble a fosques?
No veus que pots tropessar?
Diu son pare en molta pausa:
—Ja molt de mut i a callar!
Si vas ficant molts pelillos,
fadrina s'ha de quedar.
Eixes que de nit van a soltes
i al coll s'ho solen tirar
els bons xics van rodant voltes
i els porten cap a l'altar.

ca. 1960

153.

—D'a on véns ara, Leonor?
—Vinc de la peluqueria.
—Si que veig que tens valor
i mire que res t'espanta,
sobre haver fet ja els cinquanta,
encara tens eixe humor?
—I què vols? Deixar-te caure?
Tot és precís, Carmeleta,
m'he fet un trage claret,
pareisc una xavaleta.
Sobre dur la permanent
i paréixer un pitxó,
pués el meu marit, xiqueta,
sempre el tinc de mala veta
i en quan en quan, escamó.

Sempre va solt com les cabres,
 a les tres me ve a dormir;
 encà diuen de casar-se?
 Pués val més pegar-se un tir.

ca. 1960

154.

—Sabràs que la teua filla
 festeja en u de Bilbao.
 —Ma filla en un foraster?
 Jo la mate! Quin cacau!
 —Pués no hi ha p'a tant, Carmela.
 —Matar-la me pareix poc;
 segur que serà un mangante
 dels que van a l'albercoc.
 —Calla, si viu en Sagunto;
 d'hort té una gran parcel·la,
 i és tot de taronja negra
 en terreno que no gela.
 —Saps lo que vols que te diga?
 No me vullc acalorar;
 que se case en el que vullga,
 que ella s'ho té que passar.

1956

155.

Hi ha un desvio en xics i xiques
 que s'aclarix quansevol,

els forasters van traguent-les
i els d'ací alcen el vol.
Com són poquets els que vénen
i són molts els que se'n van,
les xiques totes en massa
a tirar-ho a puesto van.
Intervindrà la justícia
p'a tallar eixa corrent,
pagaran més per la fuga
que costarà el casament.

1963

156.

—Que xica tens, Baltasara!
De bona se sobrepassa;
ademés tinc entés
que és molt dona de sa casa,
en molt bona posició,
que és un don dels principals,
carregà de tarongers,
casa pròpia i pererals.
—Ja veus, Ximo, ahí la tinc,
els xics en ella no se fijen,
un acomodo tan gran
i no piquen, Ximo, no piquen.

1963

157.

Comentaven les amigues
de Júlia la de Pedrés.
—Té gran partit en els xics
i la pobra no val res,
en el ball van tots raere
a traure-la en gran recel
a ramats com les avespes
quan van rebuscant la mel.
—Pués quan tant agrada als xics
algo tindrà —diu Leonor—
li passa com a les lloques,
que donen molta calor.

1963

158.

Mari Lola té una filla
que res té que despreciar
i mil voltes li té dit:
—Atina't en festejar.
Tu tin l'eixemple en ton pare,
d'hacienda res va portar,
si fora ara xiqueta,
em faria respetar.
—Mire, mare, el que a mi vinga,
si lo mateix va buscant,
aniran on hi ha que cerndre
i jo em quedaré esperant.

1958

159.

Tonet, que està enamorat
de la nóvia que es Maria,
en un moment d'amorio
estes paraules li dia:
—Sols per tu jo pujaria
al Picaio carregat;
aniria sols per vore't
al puesto més elevat.
—Pués mira, puja a la Lluna.
I li contesta Tonet:
—Xica, no em prengues el pèl,
que jo no sóc Micalet.

1958

160.

Diu que la Xaro no es casa
sí no li va un prenent
que li faça un bon xalet
en l'ermita del Convent.
Ara està anant a València
a dependre l'alemà;
ahir me va dir son pare:
—Déu sap a on arribarà!
—Saps a què arriba, Camilo?
T'ho voràs dins de molt poc:
a ser la rissa del poble
i a morir... a l'albercoc.

1958

161.

—Ai, Teresa, tinc un home
 que com ell no n'hi han dos,
 és un poc més que mantero,
 és lo que se diu un gos.
 No li parles de faena,
 pués ja veus si tinc mal moble,
 no va a l'horta ni matant-lo.
 És un gos d'eixos de poble.
 —Pués voràs lo que li passa,
 i en voreu no tardaràs:
 si és que va solt pel poble
 li van a tirar el llaç.

1958

162.

—Ai, Maria, quin cacau
 tinc en casa en lo marit!
 Pués ja fa un ramat de dies
 que note que m'ha avorrit.
 Me diu que m'he deixat caure
 i penjollosa m'ha dit,
 no cal que res més te diga,
 com si no fora marit.
 —I des de quan que tu notes
 que te fa això el teu Nelet?
 —Des del dia que va anar
 a vore *El últim cuplet*²⁵.

1960

---

²⁵ Famosíssima pel·lícula estrenada el 1957 que dirigí Juan d'Orduña i protagonitzà Sara Montiel.

163.

Li diu la dona al marit,
casi volent-li pegar:
—El tabaco va pujant,
deixa-te'n ja de fumar,
què traus de pegar xuplaes?
La punta no mire jo.
—De fumar jo no trac res,
més que res, la distracció.
—Pués mira, p'a estalviar,
faràs lo que mane jo:
p'a distraure't no hi ha res
més que comprar-te un xupó.

1960

164.

—Ai, fill, quan te busques nóvia?
Ja vas entrant en edat,
la mare antes de morir-se
volguera vore't casat;
xiques ací en este poble
ausaes que hi ha a on triar.
—Les del poble no m'agraen.
—Pués vés-te'n fora a buscar-la,
lo mateix l'has d'encontrar.
—Mare, ja sé que les xiques
jo les tindria a granel,
però sols me n'agrà una,
que és la Sarita Montiel.

1960

165.

En la fàbrica de pintes
 tenim a Toni empleat,
 i li diuen tots els dies:
 —Jornals i punts cobraries,
 si tu estigueres casat.
 Al saber tal cosa va
 buscant-se nóvia loquet,
 però les xiques li fugen
 perquè ja és vell i lletget.
 —Crec que açò són mals assunts
 —dia Teresa, i no en broma—
 ell se casa pels punts,
 i tu carrega en punt i coma.

ca. 1950

166.

—A les nou t'espere en casa
 i anirem a passejar.
 —Mira, Filo, no m'esperes
 pués a què tenim que anar?
 Tot són espentes, pedraes,
 i els xavals sinse picar,
 si algun pànfilo s'arrima
 el sentir-lo desanima
 que per fi l'has d'enviar.
 Hi ha per ahí algun tarròs
 que te fa desesperar
 pués sols te parla d'arròs

i que té bon tomatar.
Si no s'anima l'ambient
l'assunt casi està clar,
haurem de vore, xiqueta,
si peixquem un militar.

s.a.

167.

Hi ha xica que sols festege,
ningun però és conegut,
igual té que siga feo,
que siga negre o pelut,
igual té que parle mínfio,
que escassege de raons,
ni que siga un floripóndio
en tal que duga pantalons.

s.a.

168.

Plantà *geranios* Basílio
l'altre dia en el jardí.
Quan la senyora ho va vore,
vaja Belem que armà allí.
—Xe, *geranios* per ma casa?
Tot això te s'ha ocorrit?
Planta clavellons o dàlies,
en res te llevaré el dret,

però saps que de *geranios*
 estic hasta el cabecet.
 És una flor sinse aroma,
 no té mèrit ni valor,
 pués molt poquet se pedria
 si es perguera la llavor.

s.a.

169.

Li dia la nóvia al nóvio:
 —Nostre festeig donà fi;
 allí en el Bar Avenida
 estàs més a gust que en mi.
 No me creus i eres cabota,
 sols fas lo que tu t'empnyes,
 en la ditxosa pilota
 no guanyes prou p'a espardenyes.
 Si te dic d'anar al cine,
 sempre contestes que no,
 tinc que anar en les amigues
 i tu directe al frontó;
 de portar eixa seguida
 s'acabà nostre festeig,
 tu passes millor la vida
 allí en el Bar de Serreig.

ca. 1950

170.

—No m'has dit res del festeig,
filla meua, vas al vol,
pués sàpies que te carregues
al més incult de Puçol.

—Mira tu quins arromangos
si de mi s'han preocupat,
tot això de la cultura
no és lo que ompli el plat.
Lo que parlen és debaes,
és assunt que a ningú importa,
lo que vullc són fanecaes,
no foranes, terra d'horta.

ca. 1940

171.

—Mira, Tere, si no canvies
arribarem al final;
privat de modes i cuentos
que l'any se presenta mal.
Deixat estar de pintures
ni busques p'a fer bugà;
deixa't ja de permanents
i l'orxata de vesprà.

—Faré lo que tu me digues
sols de tu puga lograr
que te deixes el tabaco
i que no vages al bar.

ca. 1950

172.

Un senyor que sap de cuentos
a mi me va preguntar
a vore si adivinava
un assunt que està molt clar:
per què des d'abril a júlio,
que evitar-ho no pot ser,
és el temps que hi ha més lios
entre marit i muller.
Pués no cal el cap calfar-se
p'a endevinar-ho, senyor,
pués que volen separar-se
perquè fa massa calor.
Que sacar i no meter
sol portar un malestar
i en agost ja hi han tomates
i se riuen al cobrar.

ca. 1950

173.

Mos dia ahir de matí
la filla de la Mussola
que quan se veu prop al nóvio
sols de vore'l se tremola;
i si li agarra les mans
enseguida li entra fred
i sa mare, molt penosa,
dia en aire desinquet:
—Jo, quan se'n va en la moto

allà al Vedat de Torrent,
tins més por als tremolons
que si té algun accident.

s. a.

174.

Quatre amigues discutien
anant-se'n a passejar
la lletja la fiquen al mig
i ella al mig no vol anar;
pués vol ficar-se a la vora
perquè és més facil peixcar,
i si a la vora la veuen
ningú se vol arrimar;
com rinyen pel mig i vora
tot el passeig es remou,
i els xics diuen guasejant-se:
—Per la vora en farem prou!²⁶

1959

175.

En casa Francisco Domínguez,
mos ha dit un vigilant,
a deshora ha vist dos xiques

---

²⁶ “Per la vora en farem prou”, poema inclòs a OC I, pp. 294-300.

en aquell pany aguaitant.
 I és que allí hi ha un xavalet
 a qui moltes raere li van.
 Jo ja li he dit a son pare:
 —Eixe xic te'l robaran;
 ne vaig vore un dia una
 fent-li l'ullet i una ensenya,
 li vaig dir: «no estigues quiet,
 pués ànimo Maüret,
 pega-li foc a eixa nyenya».

ca. 1960

4

QUÈ T'AGRÀ MÉS DE LA FESTA?

176.

El Forner en cabalgata
confetti està refilant
i al recibir-lo una xica
contenta està contestant:
—tira'm confetti el que vullgues
una sarpà i dos sarpaes,
jo lo que vullc recibir
són dels teus ulls dos miraes.
I en gran fe sol exclamar:
—Oh Verge Pura Maria!
Fes que Francisco Garcia
m'acompanye hasta l'altar.

s.a.

177.

És morena i no és del sol,
aunque pareix cosa estranya,
enterrà dins la montanya
al colmo del Cabeçol.²⁷

---

²⁷ Com narren els seus gojos: «Un hijo de este Lugar | al advertir luces bellas | de cinco hermosas estrellas | en un Monte os vino a hallar | engolfado en tanto mar | vuestro gran auxilio implora. | *Sednos madre y abogada | del Pie de la Cruz Señora*». ALFONSO 1917: 84. La seua datació ha de remontar-se cap al segle xviii, si més no, ja que s'inclouen en el manuscrit de Marc Antoni d'Orellana (1731-1813), *Gozos de N[uestra] S[eñor]a en diferentes advocaciones* que es conserven a la Biblioteca General i Històrica de la Universitat de València (M-828). A la comunicació de Joan Carles GOMIS "Els Gojos Marians de l'Horta Nord recollits per Marc Antoni d'Orellana", publicada dins FRECHINA, Josep Vicent (coor.), *Actes del I Congrés d'Estudis de l'Horta Nord*, València: Centre d'Estudis de l'Horta Nord, 2000, pp. 503-525, s'inclou una reproducció facsimilar (pp. 521-522).

Hui se venera i se vol
 i en el seu altar reposa,
 la verge més milagrosa
 la tenim ací en Puçol.
 Per ella tots se desviuen
 i mirant cara a la Creu,
 en fe i emoció li diuen:
 Viva la Mare de Déu!

ca. 1970

178.

En la clínica ha ingressat
 Teresín la de Moltó;
 presenciant la cabalgata
 fon assaltà en un cantó;
 te trencaes tres costelles,
 a l'escot du un repeló.
 Diu ella: —Què salvatgisme
 hi ha ací en esta població!
 —Teresín, no tens raó;
 si ho mires en bon espill:
 haver pujat dalt d'un balcó
 o haver fugit del perill.
 Tu volgues exhibir-te
 pel mig de tots els xavals,
 cara a ells que a gust te ries,
 i ara els trates d'animals!

1957

179.

—Què t'agrà més de la festa?
—Pués te vaig a dir, recol,
la gallina en el perol
i la Missa en bona orquesta.
Les traques no me fan mella
perquè me fan passar un mal rato
però sí el pollastre i pato
en una bona paella.
També el pedre temps no me dol
mirant les xiques fadrines,
són com les coques cristines
que és lo essencial de Puçol.

ca. 1960

180.

Als teus peus, Verge Maria,
se postren huit majorals,
fente homenatge este dia,
adorant-te molt cordials;
no els pesa, ni pena els dóna,
pués tot els pareix poquet,
el sacrifici que han fet,
tot per la seua patrona;
p'a fer este dia grandíós,
han treballat voluntaris,
estén ton manto piadós
i ampara estos huit clavaris.
Els baix de tu, agenollats,
mirant a la teua Creu,

diran tots emocionats:
Viva la Mare de Déu!

ca. 1950

181.

Cinc estrelles que brillaven
com la clara llum del sol
eren les que declaraven
el tresor del Cabeçol,
i arrimant-se allí un devot,
cavant de nit i de dia
tragué del centre del clot
a Nostra Excelsa Maria.
I dirigint-se a Puçol
va exclamar en alta veu:
—Toquen campanes al vol
que és Maria al Peu de la Creu
la que hi ha en el Cabeçol!²⁸

ca. 1960

182.

Dos coses hi han en les festes
que agrauen més que el concert,

---

²⁸ Aquesta dècima aparegué també, com ja hem dit a la introducció, al llibret de festes de l'any 1940, inserida dins d'un llarg poema en castellà, sense títol i sense signar, i precedida d'una estrofa que diu: "*Cuando se habla de la Virgen / En ocasiones oí / Los viejos en su memoria / Todos se saben la Historia / Y alegres dicen así:*" (PROGRAMA 1940).

que és trencar les banderoles
i a Pedro fer-li el llom verd.
I això que ho farà, recol?
Pués l'assunt està clar,
que fa falta en este poble
un bon Grupo Escolar.

ca. 1940

183.

Xavala que vas de grupa,
no se t'olvide un detall:
a mitjania del poble
agarrat bé del cavall,
els xavalets s'emocionen
al vore't que estàs templà
i quan confetti te tiren
poden deixar-te allisià.

ca. 1940

184.

—Xe, Toni, escriu a Moncà,
no passe com l'any passat;
dis-los que no estem p'a festes,
enguany mos ha pedregat.
Diguent i fent contestaren,
la lliçó no els ha fet mella:
—*Iremos a ver la Virgen*

y comerse una paella.

L'altre any en vingueren dèsset
i ja agarrí bon sofoco;
enguany saps lo que els farem?
Una paella a lo loco!²⁹

ca. 1960

185.

Quan confetti un xavalet
li tira a una xavaleta,
fingint-se molt desinqueta
li sol dir: —Està-te quiet!
El cor d'ella se somriu
en il·lusions i esperances
i hasta molt baixet li diu:
—Tiran hasta que te canses.
I el confetti que li cau,
oh! Que a gust el guardaria!,
és un recuerdo gravat
de la festa d'este dia.

ca. 1970

---

²⁹ “Una paella a lo loco” dins Vicent SEBASTIÀ, *Pel camí del desengany*, Obra Completa I, ed. a cura de Josep Vicent FRECHINA, València: Brosquil, 2003, pp. 308-315.

186.

Si a Puçol véns, foraster,
nostra festa a presenciar,
el viatge que tu has fet
enjamai t'ha de pesar,
pués hi haurà veí o veïna
que te donarà a tastar
pastís o coca cristina
i anís de bon paladar;
quan presencies nostra festa
i regresses al teu hogar
guardaràs en la memòria
esta festa i esta glòria
que es fa en este centenar.

ca. 1970

187.

Jo desitge a estos clavaris
de nostra Mare de Déu
que acaben en bé la festa
i alabats de tots sereu;
xiquitos de casa bien
que disponen de pessetes,
hi ha qui s'enrecorda d'ells
perquè han deixat ralles fetes.
Pués hi ha qui viu a lo loco
i no pensa en lo que deu
i van en lo cap molt catxo
a recibir nostre Déu.

1960

188.

Els clavaris de les festes,
 per quant tenen que passar,
 tocant l'assunt dels músics,
 per a poder bé en tots quedar.
 Ve la filla del Barquero
 que els quaranta ja els ha fet
 i vol un músic moreno
 i que pegue per duret;
 tampoc mos mira a la cara
 donya Àngeles Gil Prats
 i ahir, enfadà, mos dia
 que tindre en casa volia
 un trompeta, bombo i plats.
 I xillant més que un Lulú
 mos diu Antònia la Maula
 que en casa no dina ningú
 si no hi han músics en taula.
 A vore si l'any que ve
 no passe per desentesos
 que enguany estàvem en mayo
 i ja estaven tots compromesos.

ca. 1960

189.

S'haurà de passar censura
 i tot clar s'haurà de dir
 a totes les llauraores
 que de grupa van a eixir.

Per a esta festa lloir
volem xiques ben castisses,
la que es lletja que s'amague
o que la duga sa mare
a retocar-la a Manises;
tots sabem que en este poble,
tenim xiques com el sol
i estan compremeteores,
vestides de llauraores
en les festes de Puçol.

ca. 1960

190.

Voran a Pepet el Soto
esta vesprà en cabalgata,
a José Soriano el de Sidro
i a Visantico Gayata.
Està Paquito el Mansano,
Ramon Cebes i el Llunet
i els que completen la llista,
Parrilla i el Cebollet.
Estos són els sis clavaris
que alabar-los és precís,
per fer tan rumbofes festes
en l'any cinquanta-sis.

1956

191.

Tirant confetti en carrossa
de llunt ja divisaran
a Marianet de Pinyol
i a Pepet el de Galan.
Està Enrique el Grauro,
que a nombrar-lo tenim dret,
igual que Antonio Pallissa
i a Mariano el Brunet.
També Gonzalo el del Puço
i Micalet de Pinyol;
estos són els huit clavaris
que es passegen per Puçol.
De confetti i de joguets
queden tots acontentats,
diran hasta els forasters:
—Viva els clavaris casats!

1956

192.

Xaval que tires confetti
a unes xiques de valor,
procura tirar-lo en modos
i alcançaràs més honor.
Degut a que es fan abusos
quan la cabalgata passa,
pués totes les xiques “bé”
s’hauran de tancar en casa.
Pues acabarem de vore

ni una xica en un cantó,
i si algunes acudixen,
serà tot carn de canó.

1958

193.

Lola se queixa que els hostes
li donen tant de què fer,
pués Tona diu que en sa casa
els mateixos han de ser:
—Jo, el marit i els cinc xiquets
serem set faves contaes,
poc de gasto i passarem
les festes ben descansaes.
De moment el donsainer
demanant menjar i llit,
i diu Tona sonriguent-se:
—A on mengem set, mengem huit.³⁰

1958

194.

La carrossa del Terror
porta un sinfi de juguets,
doneu-se aire en plegar

---

³⁰ En referència al seu conegut poema d'aquest títol inclòs a...

pues volem acontentar
 tant a majors com xiquets.
 Portem també una camilla,
 molta gasa i algodó,
 pués mos dicta el pensament
 que, als tumultos d'un cantó,
 passe hui algun accident.
 També tirem ferraüretes,
 cabestres de lo millor,
 remolatxa i garrofetes
 per a eixes quadrilletes
 que ja guanyen al Terror.

s.a.

195.

U dels que venen confetti
 el pobret és assaltat,
 ell se defén com la fiera,
 però lo que és la panera
 pronte del coll li han llevat.
 Ell, en terra i allisiat,
 sols desitja alçar el vol,
 els diu incults i salvatges,
 sols passen ací en Puçol
 esta série de passatges.
 Ple de xismos, amarg plora,
 i anant-se'n sol exclamar:
 —Ai, Déu meu, quan serà l'hora
 que voré el Grupo Escolar?

s.a.

196.

Molts han parlat del Terror
per si el bruto han solgut fer,
pués que tinguen tots en conte
que no ham tret el batxiller.
Hi ha per ahí quadrilletes
que estan en l'any tercer;
quan acaben la carrera,
lladraran pel carrer,
i quan vegem el programa
que porten estos xiquets
diran: —Pués si els del Terror
això tot són angelets!

s. a.

197.

En la llista dels festers
el Xurret i el Xinto estan,
Matiano el Dogo, el Munsey,
Molés i Àngel Cebrià.
Està també Pepe Lloca
i Víctor el del Sarier,
a pesar que són casats
més garbo ja no pot ser
Alfonso i Enrique Cutxa;
sols mos falten dos clavaris
que són els dos Bataneros,
millor dit: els ordinaris.
Açò són dotze festers;

estan tots que ni triats
i, en honor a Santa Marta,
fan la festa dels casats.

ca. 1950

198.

Coneix la tia Dolores
en València, un familiar;
tots els anys, quan vénen festes,
la vénen a visitar.

Els pobres s'ho passen mal,
degut a l'economia,
i ensomien el dinar
que en Puçol se fa eixe dia.

Dolores els fa un putxero
que ella fica els cinc sentits,
i lo que toca la sopa,
està p'a xuclar-se els dits;
i quan ja en taula sentats
el primer plat els disloca,
exclamen en un suspir:
—Tia Dolores! ...Que sopa!

ca. 1950

199.

—A on vas tan matí, Batiste?

—A pegar una rodà;

fa quinze dies que a l'horta
no he pegat una mirà.
Tinc les cebes escampaes;
melons, ni u en tinc collit;
tomates, de no collir-les,
la mitat me s'han podrit.
Per voler creure a la dona
ja m'ha passat bon caset.
Me diu: «Te talle les cames
si botes el bancalet».
Quinze dies fent rosetes
i vinga tallar paper;
después, el ditxós retaule,
deu dies costà de fer.
Tots me diuen: «Que frontera!...»,
mirant-la de dalt a baix,
i no saben que per ella
tinc agranat el calaix.

1950

200.

—Ja descansem, Carmeleta,
en tot açò dels carrers.
Calla, que ham quedat fartetes
de pintures i papers.
—I jo, que a vespres de festes,
tant que he treballat de nit,
que tire vista al retablo
i estava descolorit!
—Si jo te conte lo nostre

tu diràs que no pot ser;
 p'a fandango el que tinguérem
 allí en lo nostre carrer:
 ho apegàrem tot en pasta
 i quedà molt aseat;
 puge i me veig el retablo
 que estava tot rossegat;
 este desori de rates
 o d'animals desconeguts,
 ai que disgust, Carmeleta,
 quan me veig cada floreta
 avivaeta de cucs!

1950

201.

Tots saben que els Terrerols
 són honrats i molt bons xics,
 a pesar que hasta els envegen
 perquè es creuen que es fan rics;
 si buscant per ahí rebutjos
 recorren més que els traperos,
 i diuen ells que el secret
 sols el saben que els banqueros;
 lo que han guanyat en les peres
 això ja és de ser leals,
 tot íntegre ho han gastat
 en les festes dels Hostals.

s. a.

202.

José Rajadell, Rateta,
podem dir que és bon clavari,
molt fiel ha desempenyat
càrrec de secretari.
Ni s'ha complicat en rifes,
en lo que ha deixat escrit
sempre ha dut els contes clars,
no apuntant quatre per huit.
Mirant certes coses brutes
mos dia, rasant-se el tòs:
—Mentres hi ha qui es fot la molla
jo no he salivat ni l'os.

s. a.

203.

Tots sabem que el Goririto
en conducta és esmerat.
—Que llàstima que en la rifa
també estiga complicat—
mos diu ell, i té raó.
Treballeu barat a res
a canvi d'eixe tragín;
què és això, un pernil p'a tres?
L'any que ve, si sóc clavari,
poden estar tots tranquils,
no en seré si no me donen
una panxa i tres pernils.

s. a.

204.

Enguany tenim uns clavaris
 més garbosos no pot ser:
 són el Tomo, Cuerpo i Boira
 Canana i el Granerer;
 Eduardo, Sanchis i Andilla,
 pués tot és de lo millor,
 contant en Pepito el Sermo
 que és el Clavari Major.
 Per fer-mos tan bones festes
 jo me crec que han lutxat prou,
 d'ells tindrem sempre un recuerdo:
 el mil nou-cents cinquanta-nou.

1959

205.

Els clavaris d'este any
 és això flor de canela,
 entre ells està José Torres,
 Juan Balà i José Orihuela.
 Està Visantico Xufo,
 que és el segon clavari,
 i també Francisco Antoni
 i Micalet el de Nari.
 Pués també està José Esteve,
 Juan el Xufo el que fa huit
 i està Paquito el Serrano
 dels raers que és lo lluit;
 i Miquel de la Galana

qui és ja tots ho sabeu,
el que du la bandereta
de Maria al Peu de la Creu.

1958

5
CRÒNICA D'UN TEMPS

206.

Volen pujar a la lluna
p'a descobrir nous mercats,
i donar eixida als gèneros
que per ací estan tirats.
Lo primer que embarcarem,
siga en cuets o en cartutxos,
és lo que tenim de sobra.
Tots ho saben: els matxutxos.
Tal volta en la lluna es casen
al vore's en terra estranya;
lo que no done producte
hi ha que traureu fora Espanya.

1959

207.

Té Meotis una barca,
peixcar és el seu quefer,
ni pensa en pa ni en rosquilles
ni pensa ja que és forner.
I és que allí té més negoci
aunque es banya hasta els genolls.
Agarra mollets i marves,
doraes i esparrellons.
Si un dia als amics convida
diu que el maregen les oles
i domés sol agarrar
jujols i tremolaores.

s. a.

208.

Antes era els Hostalets
 el descrèdit de Puçol.
 Hui l'honren eixos alts pisos
 a on fa bon aire i bon sol.
 Pués està el carrer de Fierro
 un barrio alegre i sencillo
 pués allí hi ha més ambient
 que en la plaça del Caudillo.
 La parròquia també anima,
 dia Consuelitos Nechos,
 de lo que més hi ha és pasera
 de casaments i batejos.

s.a.

209.

Remígio es queixa del pit
 i el pobre ràbia i renega,
 diu que si es gita en lo llit
 com patix d'asma, s'aufega.
 Diu Tadeo: —Jo, al revés:
 gitat me passe bons ratos,
 però si vullc caminar,
 té que ser en dos gaiatos.
 Remígio, les nostres vides
 se poden dir desastroses,
 tindrem el mateix final
 que les peres mantecoses.

ca. 1970

210.

—Sempre que te veig, Juano,
vas en els llibres en la mà.
—És que vaig a que m'ensenyen
a parlar en castellà,
pués ací en els Hostalets
ja tenim bona ensalà;
pués nada, que fa el ridícul
el que parla el valencià.
N'hi han de Granà i Jaén,
de Madrid i Fontavilla,
i en les cases del secà,
de Jerez i de Sevilla.
I ací hi ha un lio de llengües
que fan falta dos jugats:
confundixen lo que dius
i sempre estem agarrats.
P'a no tindre res que vore
i acabar en la cantà,
ara cara a la vellea
a dependre el castellà.

ca. 1960

211.

—Calla, Virgínia, què ditxa
p'a els que viviu en la mar!
Al vore's la llum tan clara
no s'ho podreu acabar.
—La llum me dius? Què ruïna;
creu lo que t'estic contant,

pués no és menut el fandango:
 tinc dotze tites covant,
 la claror es veu que estranyen
 a la falta de costum
 i encà no ha naixcut un pato
 des de que tenim la llum;
 quan senten la ràdio ballen
 en moviments estranyats,
 i ara anit me doní conte
 que estan tots els ous gelats.

1957

212.

—Ai pare! —dia un xiquet
 i emocionat repetia—
 Ai pare! lo que jo he vist
 no puc dir-ho d'alegria;
 en el camí del Convent
 ha naixcut un manantial,
 mire si la tira alta,
 que jo no he vist cosa igual.
 Ai pare, quina riqueta
 eixa aigua té que portar.
 —Ai, la ditxosa font
 què mals ratos fa passar!
 Tu saps lo que és, tararot?
 No tens tu mal manantial,
 això és rotura de un tubo
 del motor del Serreral.

1957

213.

Vingué un senyor de Sevilla
i de Puçol s'estranyà
no sentir en ningun puesto
el parlar en valencià.
I sols per curiositat
li preguntà a Don Mariano:
—*¿Qué será que aquí en Puzol
no se oye el valenciano?*
—El sentirà molt poquet;
ara no es com algun dia,
el noranta nou per cent
són tots d'allà Andalusia.

ca. 1950

214.

Què amarga plora Marieta.
A ratos perd els sentits,
pués li ha naixcut un xiquet
que en una mà té set dits;
ara traten d'operar-lo,
i també estan suspirant,
perquè lo més evident
és tallar-li lo sobrant.
I han pensat que, en ser major,
la solució està donà:
a col·locar-lo en Cointra,
i allí tot s'arreglarà.

ca. 1950

215.

Fer una ermita en la platja
ja fa temps s'ha projectat
però... projectes que es queden
llunt de la realitat.

Allí, ben propet de l'aigua,
se tenia que instal·lar
per a que fora testic
de lo que passa en l'estiu
a la voreta del mar.

Tal volta al vore l'ermita
causaria serietat,
i tal volta no passara
lo que hasta ara ha passat.

ca. 1950

216.

Dia Virgílio aflagit:
—Mira que sóc desgraciat,
sinse pare, sinse mare
i la nóvia m'ha despatxat.
—Virgílio, no t'acovardes
si és que a soles t'has quedat,
sé que plores en motiu
perquè estàs abandonat.
Si te gires al raere
hi ha qui té més gran la història:
està més abandonà
la Plaça de la Victòria.

1956

217.

—Quan és el casório, Lola?
—Ja m'han demanat la mà;
p'a quan s'acaben les cases
la boda està projectà.
—Aixina díem nosatros
i aunque vivim algo estrets,
mira, pareix l'altre dia
i ja tenim dos xiquets;
lo que va a passar-te, Lola,
tu mateixa t'ho voràs,
te casaràs sinse cola,
matí, i rastre no en duràs.
Com hauràs fet els cinquanta
la força se'n sol anar,
i no et quedaran alientos
p'a pujar dalt de l'altar.

ca. 1950

218.

Molts van a la platja
alegres i divertits
perquè diuen que en el poble
s'ho passen molt aburrits
per a matar el gran pato
i passar-ho algo distret
se'n van i passen un rato
sentint tocar el ceguet.³¹

ca. 1940

---

³¹ En referència a Josep Palamòs, el Ceguet, sonador d'acordió diatònic amb qui compartia Vicent Sebastià la seua estima per l'instrument.

219.

Per a esfaltar el camí
 que va del poble a la mar
 si demanen partidaris
 de que se fa això està clar.
 I els que vullguen fang i pols,
 si creuen que van millor
 no tenen més que rodar
 pel camí de l'Assegador.
 Jo faria una altra cosa
 dos camins d'amples iguals,
 l'esfultat p'a les persones,
 l'altre per als animals.

ca. 1960

220.

El que vullga un gos de talla
 el va a trobar enseguida:
 en la Plaça de la Torre,
 n'hi ha de tota medida.
 Siga que criden als amos
 o pienso estan reclamant,
 no hi ha qui dorga en la plaça,
 se passen la nit lladrant.
 Estos veïns no desitgen
 de que se maltracte un gos
 però si que agrairien
 que l'amo els ficara un boç.

ca. 1970

221.

Quantes voltes ha dit Tona,
Amparo, Nela i Roman,
açò de l'aigua potable
a pagos mos fregiran.
Ja va contenta Rogèlia
diguent pel seu veïnat:
—Xica, Pepa, ja me xorra;
vine i voràs, Soledat.
Ja està contenta Pilar,
ja diu riguent-se Ineseta:
—Què glòria dona llavar
en l'aigua de l'aixeta!

ca. 1970

222.

Tots els estrangers estaven
de picors tots pansits,
protesten enseguideta,
va vindre l'avioneta
i acabà en tots els mosquits.
Dia Tono el Marjalero
com Ramonet el d'Ibañes:
—Han acabat els mosquits
i s'han deixa't les fotimanyes.
Els van seguint picant
i els pobres desesperant-se;
mentres ve l'avioneta
ells continuaran rasant-se.

ca. 1970

223.

Nela, els xiquets i la xaxa
 juntets avall arrearen,
 s'instal·laren en la platja
 en un quarto que alquilaren.
 Vora l'aigua, què fresqueta!
 De nit, què desil·lusió!,
 es tancaren dins del quarto,
 allò era un alcavó.
 Els xiquets estan aspats,
 ja li ha dut la mar bon bollo,
 l'especialista Troio
 diu que es quedaran baldats,
 pués al estar recalrats,
 li pedran el desenvol·lo.

ca. 1970

224.

Trini plora a vora platja
 pués s'ha embrutat d'alquitrà.
 —No plores, Trini. Eixa taca
 conforme ha vengut se'n va.
 Pués hi ha taques molt més males
 que vénen sinse pensar:
 taques que queden gravaes,
 eixes sí que fan plorar;
 taques que són propagaes
 per llengües de mala gent,
 eixes porten gran ruïna,

ni les lleva la benzina
ni tampoc el dissolvent.

1970

225.

Maria s'ha preparat
de quereguilles la gana,
tots els plats té preparats
p'als hostes que té d'Artana.
Primer els farà bullit
i patata a la francesa;
despues, si tenen més gana,
quereguilles a la inglesa,
rellenes a la italiana.
Massa patata, Maria;
has complicat tres nacions,
si els aplega a sentar mal
se liaran a raons
i ve la Guerra Mundial.

ca. 1970

226.

—Entre el que mor i el que maten
això va a pas de jagant
—se dien el u a l'atre
Pepe i Nelo comentant—
Veges, Carmelo el Soquero,

bledà i fort com una roca,
 també s'ha mort el pobret,
 a qui li toca, li toca.
 Igual mor el que més corre
 com aquell que està parat.
 L'espill està en la Torre...
 mira, també li ha tocat!³²

1957

227.

Caigué de la bicicleta
 el fill de Lola Pansó.
 Segons diuen ha tengut
 en la roda un rebentó.
 Les dones van fent roglillo
 preguntant mesclen raons
 i és que estan escarotaes
 en açò dels rebentons.
 Ahir sentiren del Port
 una gran detonació;
 diu Mariana que ho sentí:
 —Ja no tindrem aigua hui,
 ai! Déu meu! Que rebentó!

1960

---

³² La torre del Palau Arquebisbal construït el segle XVII durant l'arquebisbat de Joan de Ribera va ser enderrocada l'any 1967. Sebastià glosa el fet en un dels seus poemes radiofònics: "Adiós mos ha dit la Torre", OC II: 233-237).

228.

La senyora Leonor
li haurem d'enviar a dir
que lleve marxa a la tele,
que açò no es pot resistir;
ella dorm que se descula,
no pensa en el veïnat,
allà les deu del matí
se tomba a l'atre costat,
sinse pensar en Javier,
en Carmelet i Neleta,
que s'han d'alçar matinet
p'a anar a la bajoqueta.

1960

229.

Hi ha qui parla de l'Ocaso?
Tots s'haviem d'apuntar.
Quan faltà la meua sogra
allò era un què mirar;
d'adornos i roperia,
sis caixons varen portar,
tot arreglat pareixia
una imatge en un altar.
Mira si ficaren coses
que jo t'ho diré en un punt:
sols deixaren un pasillo
per poder vore al difunt.
Ja vaig sentir dir Virtudes

a Marianeta la Gafa:
 —Pareixia allò un final
 d'una revista en Russafa.
 I en molt poques parauletes
 mos va dir Ximo el barber:
 —Sols faltaren banderetes
 p'a ser festa de carrer.

ca. 1960

230.

—Trini, en ta casa hi ha llum?
 —De bugia, Leonor.
 Hui torna a tocar la fase.
 —Pués hui, passe lo que passe,
 renyiré en el cobraor.
 Si hi ha fase o no n'hi ha,
 igual marxa el contaor;
 ni sent la ràdio, ni planxe.
 —Xica, Maria, tens llum?
 Preguntant pels veïnats
 de tant de rollar clauetes
 tinc els dits arruïnats
 i p'a completar el drama
 si al cine vols anar,
 arrollaet en un diari
 t'has d'emportar el sopar.

ca. 1960

231.

Ahí a l'eixir de la Dula
una de Massalfassar
me preguntava el dumenge:
—Escolte, està llunt la mar?
—Mire, si va pel camí,
pot anar en mitja horeta,
però si va per la cera
arribarà desfeteta.
Com van tantes bicicletes
i a totes t'has d'arrimar,
saps molt bé a l'hora que ixes
però no la d'arribar.

ca. 1960

232.

—Que estàs d'obra, Mercedes?
—Ja estic vora de mig any,
està prop l'aigua potable
i estic fent quarto de bany.
—Creu a la tia Cerila,
que estos consells no són mals,
si aigua vols vore en la pila
l'hauràs de dur a puals.

ca. 1960

233.

—Del Ceguet i de Galtetes³³,
 què me contes, Remediets?
 —Que guanyen moltes pessetes
 i vindran en molts billets,
 estan fent la gran campanya
 en els cafés i mercats,
 recorreguent Espanya
 els guanyen, però a grapats
 i si el ball va decaiguent,
 tinc que dir-te, Montanyana³⁴,
 que en l'acordeon al llom
 se n'haureu d'anar pel món,
 tu, Sardina i Vicent d'Ana.

ca. 1960

234.

Después de missa primera,
 Trini, Bernarda i Pilar,
 comentaven de ranxillo
 davant del Grupo Escolar:
 —Hi ha que vore, que edifici!
 Però xica, Bernardeta,
 lo que no em pot agradar
 és que l'entrà és xicoteta,

---

³³ Miquel de Galtetes i Josep Palamós, el Ceguet, eren dos acordionistes semiprofessionals que voltaven pels pobles de la rodalia amenitzant balls i saraus amb el seu acordió diatònic: Cf. OC I: 4-5.

³⁴ Josep Maria Montanyana (ca. 1870-ca. 1950), llaurador, actor de teatre i versador. Cf. ALONSO 1990: 18.

si són els mestres molt grossos
no crec que puguen entrar.
I Cristina que passava,
aixina els va contestar:
—Ja esteu liant la maeixa?
Aneu i lleveu-se el vel.
Ja prenguéreu que com eixa
la tinguérem en el cel.

ca. 1960

235.

—Estic tota ariçonà
de sentir tocar a foc;
les cames tinc affluixaes,
no diuen a on serà, Roc?
—En l'estanc del Pilar.
—Ai, Déu meu, que desacato!
Falta que puguen salvar
per lo menos el tabaco.
—Lo primer que s'ha salvat,
però gràcies a un bombero
que pronte l'ha trasladat
a casa el Mantecaero.

ca. 1960

236.

Xarito vol ser artista
i té poca veu i grossa

i li ha dit el pianista
 que se dedique a atra cosa.
 Va cantar en Alcalà,
 no li pegaren palmaes;
 quan acabà estava roja,
 roja de les tomataes.
 Ella busca, i no sé a on,
 camí que óbriga pas:
 ella lo que busca és el don
 que té Paquita Tomàs.

1963

237.

—A on vius, Roque, que no te veig?
 —Ací en Puçol, Hermínia,
 ahí dalt en Santa Marta
 en el barrio d'Abisínia³⁵.
 —Com tens la teua xiqueta?
 —Ja fa temps la tinc tancà.
 Tinc en gran interés, Roque,
 que deprenge el castellà.
 —En això gastes dinés?
 Creu-me, vés i trau-la ja,
 que se'n vinga allí a Abisínia
 i enseguida el dependrà.

1963

---

³⁵ Nom despectiu amb què es designava el barri on vivien els primers immigrants, dits també coreanos. Cf. "Yo también soy español", OC, I: 337-341. Aquestes malnominacions de to pejoratiu eren ben habituals als nostres pobles. A Museros, per exemple, d'un barri semblant se'n deia l'UHF.

238.

—Gràcies a Déu hi ha un alcalde
que sempre serà alabat,
per ficar orde en els gossos
que era una asquerositat.
Ja se pot anar pel poble,
pués a penes ne veus u,
al menos no escandalisen
ni mosseguen a ningú.
—Pués de que queden molts gossos
no m'ho negaràs, Pilar.
A eixos ningú els enganxa
perquè no ixen del bar.

1958

239.

Tot són cuets a la Lluna
i açò bromes no són,
i al pujar tan de cuet
volen que s'encenga el món.
Opinen que vindrà un dia
que el viatge se farà
tan ràpid com si s'anara
a Museros o a Moncà.
I al pujar tant de cuet
a la gran lluna de mel,
creurà que és l'entrà de la murta
Sant Pere el porter del cel.³⁶

1958

---

³⁶ Aquells anys s'iniciava l'anomenada carrera espacial, una derivació de la Guerra Freda en la qual Estats i Units i la Unió Soviètica es disputaven l'hegemonia científic-tecnològica tot tractant d'intimidarse mútuament. L'octubre de 1957, la URSS posa en òrbita el pri-

240.

A la vora de la Gola,
 hi ha un tablero amb pocs relatos:
 el que anuncia i prohibix
 la circulació dels patos.
 Opinen que són causants
 en el seu pico de fiera
 de que fan pols les anguiles
 i, millor dit, la peixquera.
 Acabant-los, en la canya
 peixcaran molt en poc rato:
 —Lo que veig que acabarem
 de menjar arròs en pato.

1958

241.

—Mare, m'ha parlat Virgílio.
 Jo, clar, com el xic m'agrà,
 li he dit: quan entre en Cointra
 vindrà a demanar la mà.
 —Tot això se t'ha ocorrit?
 Vés i despatxa-lo, vés,
 quan tu vindràs a casar-te
 ja no tens que estar p'a res.
 Creu a ta mare, xiqueta,

---

mer satèl·lit espacial, l'Sputnik 1 i, en novembre de 1958, el seu successor, l'Sputnik 2, es llença a l'espai amb un ésser viu a bord, la gosseta Laika. Per a l'arribada de l'home a la Lluna que imagina Sebastià quedaven encara onze anys d'intenses investigacions i provatures.

no es mentira lo que sents
p'a entrar allí, antes que ell,
n'hi han passa de huit-cents.

1960

242.

—No t'havia conegut
pués t'ho dic en sério, Rosa.
Quin medicament t'has pres
que estàs tan robusta i grossa?
—Pués res de medicaments,
tinc una gana que aterra
i és des de que estic beguent
l'aigua que duen de Serra.
Diràs que és medicinal,
pronte t'entrarà la gana,
tres voltes a la semana
la du don Miguel Arnal.

ca. 1970

243.

Quan pujaren a la Lluna
varen fer lo primeret
clavar molt bé la bandera
i buscar a Micalet.
El trobaren menjant pipes
i al dir-li: —Això, d'a on ho has tret?

—Me les envien de Marte
 tots els dies un paquet.
 I al dir-li de regressar
 p'a canviar-se de roba,
 saben que va contestar?
 —Qui bé estiga que no es moga³⁷.

ca. 1970

244.

A la Puebla van les dones
 aixina més que a ramt
 a comprar-se de la Blanca
 embutits ben adobats.³⁸
 Mariana, girant-se amunt,
 exclama: —Mare de Déu!
 Mira que n'hi han de grans!
 Què pernils hi han en la Creu!
 Al sentir açò contesta
 Constantino Remolatxa:
 —Si vols vore pernils grans,
 vés ahí baix a la platja.

ca. 1970

---

³⁷ “Qui bé estiga que no es moga”, OC I: 235-241.

³⁸ La Blanca: fàbrica d'embotits de la Pobla de Farnals, la Creu en la parla popular de la comarca. El tema el reprén d'una de les seues poesies radiofòniques: “Què pernils que hi ha en la Creu!”, OC II: 210-215.

245.

Poc has estat en la mar,
s'ha ficat molt mal l'assunt;
quan se va acabar l'aigua
se'n vinguérem pac amunt.
Quan arribàrem a casa,
después que es vàrem dutxar,
el meu fill dia: —Esta ditxa,
quan la tindrem en la mar?
Ja arribarà la potable,
esperarem assentats,
pués no poden tardar molt,
tenim tres plaços pagats.

ca. 1970

246.

Va anar Pepe al cementeri
a on son pare està enterrat;
mirant a la tumba dia,
trist i molt apesarat:
—Ai, Pare, si vosté vera
el progrés que en Puçol hi ha,
pués el noranta per cent
tots parlen en castellà;
de les vies als Hostals,
un desert que era aquell rogle,
hui tenim una Avenida
que allò és el centro del poble;
el personal tot ve amunt
i un rumor corre i se sent

de que estan venent-se patis
ahí en el Molí de Vent.

ca. 1950

247.

—Xe, Vicent, un preguntat
en saber tinc interés:
en açò de decimetes
deus de guanyar molts dinés.
—De poc temps a esta banda,
això res d'exagerar,
disponc de gran capital
de lo sobrant p'a passar;
també ne conec alguns
que, después de no pagar,
te topeten pel carrer
no solen ni saludar;
però fa una tira d'anys
que tinc la fortuna feta:
no hi ha negoci més clar
que dedicar-se a Poeta.

ca. 1950

248.

Les fotges i les gavines
pareix que diguen cantant:
—Ja que mos han llevat l'aigua,

nosatros seguim volant.
Ja no canten les granotes,
però també s'han salvat;
no sabem què sera d'elles
ni quin rumbo han agarrat,
però les pobres anguiles
han caigut en l'engany
i els peixcaors de canyeta,
p'a poder fer menjaeta
van en direcció a l'Estany.

ca. 1970

249.

Dels clavaris d'este any
que tot ho antenen ja ho saps,
hi ha qui se la pinta a soles
per a espolpir matalaps.
Si és en conjunt d'artistes,
de sobra tots ho sabran,
Romualdo pel drama,
en comèdia és Fabian,
pués en el "Tio Estraperlo"³⁹
varen fer riure la gana;
fou un èxit descontentat
estant el més acertat
Batiste el de la Galana.
I si a la part femenina,

---

³⁹ Sainet de Jesús Morante Borràs estrenat l'any 1947 al Teatre Alkázar per l'aleshores célebre companyia de Pepe Alba.

mèrits anem a ficar,
 té poca tinta un tinter
 per a poder-ho explicar.
 Lo que és la companyia,
 de sobra ja tots ho sabeu:
 ací teniu a Maria
 assentà al Peu de la Creu.

ca. 1940

250.

—M'he estranyat enguany Maria
 que no t'he vist en la mar.
 —En un viatge que he fet,
 prou farteta vaig quedar,
 pués està eixe caminet
 que això és una escandalera;
 que no ploga no aniré,
 tu bé saps que polseguera?
 Quan se va acabar la guerra
 era eixe camí un encant,
 tenies el auto cuba
 que sempre anava arruixant,
 però ara, filla meua,
 jo no sé en qui estarà el mal,
 ni que haveren de dur l'aigua
 d'allà dalt de Benassal!

ca. 1940

251.

Són moltes les que al teatro
van perquè veuen anar,
desarrollant la incultura
perquè han pagat p'a entrar.
Si es toca de drama, xillen.
Si és comèdia, a bramar,
ni aprecien mèrits d'escena
ni els deixen apreciar.
Jo casi asseguraria
que un poc adelantarem
llegint el llibret *Semillas*
si no l'hau tirat al fem.
Ja sabem que la incultura
d'això no vol res saber
i diran en ignorància:
—Mira, coses de Ferrer.⁴⁰

ca. 1940

252.

—Amèlia, vens al correu?
Ai que avorrida te veig!
Van tots els xics bé del poble,
hi ha que vore que passeig!

---

⁴⁰ Vicent Ferrer Soriano (1900-1973), telegrafista i escriptor, autor de l'opuscle *Semillas...* (1947), editat pel mateix autor i repartit gratuïtament per la població com altres llibrets del mateix caire: *Pequeños pensamientos* (1949), *Destellos* (1949), *Luz en las tinieblas* (1950), *Claridad* (1951), etc. Cf. Manel ALONSO, *La veu d'un poble*, Puçol: Falla els Hostalets, 1990, pp. 33-35.

—No me parles del correu
ni molt menos de l'expres;
vés-te'n a fer el sopar
i voràs com guanyes més.
Tu te creus que els xavalets
van allí a fer conquestes,
i tu saps a lo que van?
A buscar estraperlistes.

ca. 1940

253.

Com ja van fentombra els arbres
que hi han el camí del mar,
ja són molts els que comenten,
quan baix d'ells solen passar.
—Xe, quin alívio que es nota!
Que llàstima els que han trencat!
I eixa col·lecció de faltes,
per què no s'haurà plantat?

ca. 1940

254.

—Has acabat el servici?
—Mire, tio, ja he acabat;
crega'm que tenia ganes,
allí està u molt nugat.
I tots els dies de marxa,

que acabes pansit el dia,
tanta marxa i tanta marxa
que ja donava agonia.
—Mira, nebot, no te queixes
que també estem avorrits,
perquè tocant a la marxa,
ací s'ham xuplat els dits.

ca. 1940

255.

—Xica, deus estar pagà,
suponc que no hauràs dormit,
que gust donava el sentir-los,
qui eren aquells d'anit?
—El que tocava, el Ceguet,
que entre tots hui se destaca,
pués oir tocar a ell,
és oir música en placa.
Cantava Juanito Pells,
té un timbre de veu tan fi
que gust i sabor li dóna
dels números que ell entona
del gran popular Machí.

ca. 1940

256.

Convidaren a Gaspar
en el poble del costat,

i al contemplar-lo menjar
 se quedaren asustats.
 Se menjà ració de dotze
 en menos que canta un gall
 i es posà en el si les postres
 com si haguera anat a estall.
 Gaspar, al vore als demés
 que es quedaren fets de pedra,
 per a explicar l'excés
 els va dir d'esta manera:
 —Això de menjar apresada
 jo mai havia pogut,
 però treballe en Cointra
 i allí se dina en embut.

ca. 1960

257.

—Vaig buscant un tros de casa
 i ja veig que no pot ser;
 tant bé que esteu en la Torre
 sinse pagar alquiler!
 Clar que comprenc que és molèstia
 pujar l'aigua a puals.
 —Tu saps quina és la molèstia?
 Les cornetes i els tabals.
 El que viu en aquell rogle,
 el farmacèutic bé ho sap,
 totes aquelles veïnes
 fan gran gasto en aspirines

i se queixen molt del cap.
No falta qui en aquell rogle
parlant se torna confús;
de seguir eixe jaleo
molts faran cap a Jesús.

ca. 1950

258.

—Quan te cases, Pilarín?
—Ai, no sé que dir-te, Juan,
en quan se facen les cases
que ja en el projecte estan.
Pareix que les veja fetes.
—En voreu no tardaràs.
Si fan com l'aigua potable,
matxutxa te quedaràs;
i si les veem acabaes
tots tenim que procurar
que no se queden tancaes
com està el Grupo Escolar.

1950

259.

—Xe, ja t'has comprat el llibret
 p'a llegir les poesies?⁴¹
 —P'a que gastar-se dinés
 si les sentim tots els dies.
 Les sol·liciten del Puig,
 d'Albuixec, Rafelbunyol...
 —Tens raó, en tots els pobles
 ho aprecien més que en Puçol;
 en agrair nostres coses
 de fora són els primers,
 per això diuen les xiques:
 ...no fora els forasters!

1959

---

⁴¹ Referència al seu únic llibre, *Mentides i veritats*, editat per ell mateix l'any 1959. La seua decepció davant l'escasses vendes del llibre a Puçol quedà durament reflectida en el poema "Una pesseta, un llibret" que vam incloure al primer volum de la seua obra completa. Les seues poesies, com explicàvem en aquest volum, es recitaven a l'emissora parroquial i assoliren una gran popularitat en tota la contornada. Cf. 316-322.

OBRA COMPLETA

Vicent d'Anna

I. Pel camí del desengany · POESIA

II. P'a festes les de Puçol · POESIA

III. Dècimes · POESIA

IV. Ja saben qui és la Pilar | Dia d'eleccions · TEATRE

En l'obra de Vicent d'Anna (Vicent Sebastià · Puçol, 1900 - 1976), abundant i desigual, totalment dispersa fins ara, hom pot reconèixer, fora de tòpics, la veu d'un poble, Puçol, i si apurem molt, d'una comarca, l'Horta: el Puçol i l'Horta de la primera meitat del segle XX, d'abans de la industrialització, de la mediatització cultural i de la solsiada identitària. Els seus versos satírics glossen minuciosament els hàbits i costums d'una societat rural.

